

Mi napredujemo: rektorij r... svr... litičk... probi... uvodn... Dr. Černelj Lavo Dvorakova 6/II E J B L J A N A

Istra

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

ANKETA O NAŠIM PROBLEMIMA

Iz kancelarije Saveza emigranata iz Julijske Krajine primili smo ovo vrlo važno saopćenje:

»Naše emigrantsko glasilo «Istra» objavljuje u novilje vrijeme članke, koji se dotiču u prvom redu pitanja političkog programa emigracije iz Julijske Krajine u Jugoslaviju. Ti su članci pobudili živo zanimanje među širokim slojevima čitatelja »Istre». Osjeća se među emigrantima upravo živa potreba, da se temeljito rasprave razni emigrantski problemi.«

Konkretno se je pokazala ta potreba u predlogu, koji je svojevremeno formulirao »Omladinski emigrantski vijeće« (Svet) i koji je na poslednjem emigrantskom Kongresu iznesen: »da Savez organizuje pismenu anketu o pojedinim aktuelnim političkim, socijalnim, gospodarskim i kulturnim problemima i nazorima emigracije.«

Prožet težnjom potpune demokracije, svjestan da imaju uopće sve struje u emigraciji pravo djelovati na rješavanju emigrantskih problema i ovlašten od emigrantskog Kongresa Savezni Direktorij je na svojoj posljednjoj sjednici primio predlog Omladinskog vijeća da putem lista »Istra« otvari pismenu anketu o svim emigrantskim problemima.

Anketa bi imala da obradi u prvom redu ova najvažnija emigrantska pitanja:

1. Političke smjernice emigracije:

a) Stajalište prama prilikama u Jugoslaviji;

b) Pracičljivo stajalište prana fašizmu kao društvenoj doktrini;

c) Emigrantsko naziranje o rješenju manjinskog pitanja našeg naroda u Julijskoj Krajini te o rješenju problema Julijske Kraljine kaq takve;

d) Program na odne i socijalne obnove Julijske Krajine po padu sadašnjeg političkog sistema u Italiji ili sadašnjeg političkog stanja u Julijskoj Kraljini.

2. Rješavanje socijalnih problema naše emigracije.

3. Pogledi emigracije na kolonizaciju seljačkog elementa Julijske Krajine u Jugoslaviju.

4. Historijska misija emigracije Julijske Krajine i zadaća emigrantskih organizacija.

5. Kulturna pitanja i zadaće emigracije.

6. Propagandni zadaci emigracije.

Ovo su glavne točke ankete, ali anketa može da se proširi i na ostale probleme, koji se tiču emigracije i njezine akcije.

U anketi mogu da učestvuju svi emigranti, pa i oni koji nisu organizovani u emigrantskim društvima, bez obzira na njihovu političku orientaciju i svjetovno naziranje.

Da bi se osiguralo nesmetano učestovanje u anketi svima, koji se interesuju emigrantskim problemima, oni, koji žele da se izjave mogu svoje referate da šalju direktno Saveznom Direktoriju ili da ih izruče лично jednom od članova Saveznog vodstva. Savez preuzmiće na sebe potpisno lantstvo za imunitet, a na želu pojedinaca i za anonimnost učesnika u anketi. Svaki može, dakle, slobodno da se izražava.

Oni odgovori, koji se u sadašnjim političkim prilikama, budu mogli objaviti, bit će objavljeni u saveznom organu »Istra«.

Sve odgovore na anketu Savezni vodstvo pažljivo i detaljno će prostudirati i predložiti će ih na proučavanje Direktoriju a kasnije štovi konferenciji svih društvenih delegata sakupljenih na budućem emigrantskom Kongresu. Absolutna većina društvenih delegata odlučit će, da i do sada na Kongresima, u koliko će se rezultati ankete primjeniti, kao daljnje smjernice djelovanja emigracije iz Julijske Kraljine. — Anketa je otvorena do 31 maja 1933. *

Ovo saopćenje Saveznog Direktorija obrazovali će bez sumnje sve one, koji se interesuju našim pitanjima, a naročito one koji su osjećali, da je naša emigracija do sada bila na početnim stazama i da joj je za velike ciljeve nedostajao solidan i svestrano obrađen program. Za ovaj nedostatak nije bio niko kriv. Ti su nedostaci bili možda uslovljeni samim razvojem našeg emigrantskog pokreta, koji se tek u poslednjih par godina počeo masovno, brojano formirati. Trebalo je najprije stvoriti ono, što sada stvarno imamo: organizaciju, koja nas okuplja, a sad kad smo bar djelomično i u svom boljem dilem formalno na okupu, svi ćemo zajedno slijediti slike snage i slike zadaće da izrađujemo program u detalje. Do sada smo imali pred sobom samo ideal u grubim

TERORISTIČKE METODE FAŠIZMA

NOVI VAL NASILJA U JULIJSKOJ KRAJINI

ZLOČINAČKA NASILJA KARABINJERA NAD JEDNOM SLOVENKOM.

Cetraest dana puštena na milost i nemilost neobuzdanim životinjskim strastima karabinjera.

Rijeka, 13 februara 1933. Ovih dana desio se u Ilirske Bistrici dogadjaj koji je duboko potresao mirno naše stanovništvo u cijeloj Julijskoj Krajini. Dogadjaj koji se posljednjih dana desio u Ilirske Bistrici, napastovanje jedne naše djevojke od strane karabinjera, uzbudio je cio kraj.

Mlada i lijepa Slava Batista, čija je porodica na glasu sa svoje čestitosti i poštene, bila je predmet simpatije mnogih mladića Ilirske Bistrice. Medutim, jedan karabinjer, koji je u više mahova ispoljavao svoju pažnju prema njoj, ali ga je ona sa prezrenjem odbijala, pokušao je da na silu ostvari svoje prijave namjere. Kada ju je našao samu on je napao u namjeri da je silom odvuci u svoj stan. Slava se svim svojim silama odupirala, zvala u pomoć i jedva je uspjela da se isčupa iz ruku karabinjera.

Karabinjer se nije zadovoljio tom svojom sramotom nego je otisao u žandarmerijsku stanicu i svojim pretpostavljeni referirao da je Slava Batista govorila pogrdne riječi o Italiji i njenim javnim organima. On je dodao da su svi njeni u kući tako raspoloženi.

Odmah poslije toga Slava je bila napušena i zadržana u zatvoru 15 dana. Kada je Slava sučer puštena iz zatvora, od nje ne bujne i svježe mladost nje bilo više ni traga. Slava je izgledala kao oronuli bolesnik, koji se poslije teške bolesti jedva pridigao. Ona je sa užasom priznala svojim roditeljima, da je 14 dana u zatvoru bila predata na milost i nemilost neobuzdanim karabinjerima, kao predmet raznih životinjskih strasti.

Nedavno bila je aretrirana i bila je u rječkom zatvoru više od mjesec dana gdje Fani Urbančićeva iz Trnova. S njom su takodjer strašno brutalno postupali. Cupali su joj kose, stiskali prste s vratima itd. To je dvije tisuće godina stara civilizacija!

JEDNA TEŠKA OSUDA ZBOG NACIONALNOG OSJEĆAJA.

Vodice, februara 1933 — Nedavnojavili smo vam, da su naše vlasti uapsile Ivana Juriševića, nakon njegovog povratka iz emigracije u povodu amnestije. Jurišević bio je zatvoren 53 dana u rječkom zatvoru i ovih je dana došao kući, jer mu nijesu mogli ništa kažnjava dokazati. Kako smo doznali, bio je Jurišević podvrnut velikim patnjama i mukama, da bi priznao ono što su od njega zahtjevali, a on, možemo sa sigurnošću ustvrditi, o svemu onome što su od njega tražili, nije imao ni pojma.

Inače ovih je dana osudjen jedan drugi naš mladić i to Kosić Ivan. Odsudio ga je veliki sud u Trstu na 17 mjeseca zatvora i 2000 Lira novčane globe, i to samo iz razloga toga, što se javno izražavao kao iskreni Hrvat i Slaven.

Vjero su ovo za nas teški dojmovi, kad čoviek zbog svoje mile majčine riječi i zbog svoga narodnog osjećaja, mora da čami u zatvorima. Mi se nad ovakvim postupkom zgražavamo, jer vidimo da nas se hoće i nastoji na svaki način i materijalno i duševno uništiti. — Cić.

crtama, samo jednu veliku misao, samo cili i ništa drugo. Možda za početke i nije trebalo drugo. Ali u svojoj evoluciji, u svom razvoju naš pokret mora od sada unapred da se i u detaljima kristalise. To je potrebno, da bismo se s manje zapraka bez trzavica i u što ravnijoj liniji uputili k ciliu. — Ma da će se u toku ankete sigurno pojaviti još koje pitanje, koje Savezni Direktorij u svom saopćenju ne spominje, držimo, da le u onih šest točaka, koje su citirane sretno obuhvaćeno ono najglavnije i najprešnije, ono što moramo najprije da rješimo. Zamisao ankete zasluguje već u načelu priznanje, a njezina postava dokazuje, da Savez ima u vodstvu ljudi, koji imaju ispravni pregled naših vitalnih potreba. To je naročito važno za uspjeh ankete. To dokazuje, da i u našem najvišem forumu vlada povolna predispozicija za široko shvaćanje ankete.

Bez sumnje je ledno od najvažnijih pitanja to da odredimo svoje političke smjernice. Mi smo tu stranu naše orientacije dodirnuli u nekoliko članaka. To mora postati baza čitavog našeg pokreta. Ostala pitanja mogu da se rješavaju pravilno, jedino ako se postavi ispravna politička osnova. Mi smo politička emigracija i naš je cilj eminentno politički. Zato je potre-

NOVE ARETACIJE.

Zaradi onečišćenja spomenika Ziviana i liktorskoga znaka.

Postojna, februara 1933. V zadnji številki našeg lista smo poročali o otkritju spomenika miličniku Zivianu Romeu v Strženu pri Košani. Par dni po otkritju so ugotovili, da je nekdo namenoma namehal blato na ta spomenik, dan pozneje pa na fašistički snopči, ki je udelan na poopravljenem košanskem mostu. Ko so oblasti to ugotovile, so bili miličniki in karabinjeri takoj alarmirani. Tekali so razburjeni po Košani in okolicu, razpošljali brzavice in telefonirali na vse strane. Nato so pridrveli u Košano avtomobili; prišel je sam tržaški kvestor in vicekvestor, brezstivali agentov in policistov poleg drugih zastupnikov raznih oblasti. Pričele so se hišne preizkave in sledile so aretacije.

S sebi so pripeljali tudi policijskega psa, ki je šel za sledio v Zg. Košano, se ustavil na nekem dvorišču, kjer je zgubil sled. Zagledal je skozi odprtva vrata hleva neko deklo, ki je molzla kravo, se zaletel v hlev in se dobrikal okoli dekla. Bila je tako aretrirana in zaslišana, vendar pa so jo izpustili.

Na podlagi sume so aretrirali 7 domaćinov iz Nove Sušice, dan za tem pa 12 fantov in mož iz Zg. Košane in Neverk. Međtem ko so 7 aretriranih iz Nove Sušice in enega iz Neverk t. j. Ražema Ivana, očeta dveh otrok pridržali u zaporu in odpeljali u Trst, so ostale izpustili. V Trstu je bio uškarski aretrant zaprt u posebni celici. Marsikaj vedo povedati o doživljajih in tripljenju, ki so prestali v sicer malem času. Konečno so izpustili vse, le Ražem Ivan a so pridržali, o katerem pa so vsi prepričani, da je popolnoma nedolzen. Domneva se, da so kamne oblatili miličniki sami, da bi tako imeli spet priliku razburjati ljudstvo in se znašati nad posamezniki, ki so oblastem trn v peti. (M o s.).

JEDNA OSUDA PRED GORIČKIM TRIBUNALOM.

Gorica, februara 1933. — Pred ovdašnjim sudom bio je osudjen na godinu dana zatvora Pavel Križnič, star 23 godine iz Deskel. Optužnica kaže, da se suprotstavlja karabinjerima, kad su vršili službu. Kako do tih sunrotstavljanja dolazi, to vrlo dobro znamo. Karabinjeri po našim selima upravo izazivaju seoske mladiće šikanama na otpor, pa ih onda hapse, muče, tuku i na koncu optužuju sudu, koji ih po zakonu osudjuje na ovakve kazne.

ARETACIJA RADI MUNICIJE.

Gorica februara 1933. — V Smartnem pri Kojskem so imeli pretekli tened senzacijo, Šofer Josip Mavrič je pripeljal v Smartno majhen tovorni avto poln blaga. Na vasi pa so ga že čakali karabinjeri z brigadirom Soggio na čelu. Karabinjeri so ga ustavili in preiskali blago. Okrog avtomobila se je međtem zbralio precej rado-vrednih ljudi. Na vozu so našli različno blago: kavo, čevlje, odeje in drugo, na dnu voza pa večji zabol, v katerem so bili naboj za samokrese. Mavriča so seveda takoj aretrirali in ga zaslišali. Povedal jim je, da je pripeljal blago iz Gorice, da pa ni vedel, da so bili v zabolju naboji. Karabinjeri so tovorni voz in vse blago zaplenili. Mavriča pa odposlali v goriške zapove.

ARETACIJA ZBOG »SLAVENSKIH SENTIMENTALNIH PJEŠAMA«.

Gorica, februara 1933. — Dne 7. o. m. karabinjeri su u Opatsjemušu u Goricu aretrirali tri slovenska mladića i to Josipa Pahora, starog 20 godina, Justa Pahora i još jednog i odveli ih u zatvor. Bit će predani sudu da odgovaraju zboru »teškog zločina«. Kako »Il Popolo di Trieste« piše u svom dopisu iz Gorice, tri su mladića aretrirana zato, jer su »smetali noćni mir pjevanjem slavenskih sentimentalnih motiva.«

ARETACIJA ZBOG STARE ZARDJALE SABLJE.

Gorica, februara 1933. — U Kanalu su karabinjeri aretrirali Antuna Znidaršića Antunovog, starog 35 godina, jer mu je pri-godom premetačine, nadjena u kući, zato pravo smetić, jedna stara zardjala sablja...

HAPSENJA U GABROVICI.

Trst, februara 1933. — U Gabrovici kod Ospa izvršili su karabinjeri mnoga hapšenja pod izlikom komunizma. Među ostalim uhapsili su i jednog seljana, koji se vratio iz Jugoslavije s nadom, da će mu bijeg preko granice biti oprošten u povodu Mussolinijevih amnestie.

IZDAJALCI IN VOHUNI NA DELU.

Aretacije v Ribemberku. Ribemberk na Krasu, februara 1933. Ni čudno će se tudi među rašimi ljudmi dobiti lškarjote, pač pa je zelo, zelo žalostno. Tužili naši vasi ni u tem oziru prizneno. Zatirani na vse strani na kulturnem in gospodarskem polju, moramo sedaj okušati še zlo posledice izdajalcev hujskina vaškega »capomani-pola« Jazbečevoga Lozeta. Ne samo to, da je s svojim hujskanjem pospešil, če ne ravno povezročil, že več rubeži, radi neplačanih davkov, sedaj je dal celo aretrirati dva domaća fanta in sicer Ličen Stanka in Mihel Franca, češ da sta protidržavne elementi. Njegova dejavnja ga sama označuje! — (Rob).

REGINA COELI BO PRENOVLJENA...

Trst, februara 1933. Siri se vest, da nameravajo u Rimu na mestu, kjer je sedaj proslula, skoro vsem našim političnim jetnikom predobro znana »Regina Coeli« (kraljica nebes — kolika i onaj) zgraditi nove moderno urejene zapore. Del novosezida-nega poslopa bo namenjen ženskim zaporam. Stroški za zgradbo so predviđeni na 100 milijonov Lir (375.000.000 Din). U novem delu jetnišnice bo nazvana knjižnica in dve dvorane za predavanja.

Zdi se, da je toliko »opevana« amnestija le zato, da se popravijo ječe, tako, da bodo potom lakko »udobno« in z večjo gotovost potaknili v zapore tiste, ki so jih za enkrat osvobodili. Poleg drugih mnogobrojnih »battaglie« in »bonifiche«, si Mussolini potempaken lahko zabeleži v kroniko javnih del tudi »bonifica carceraria!« (M o s.).

SE O RASTELLIJU...

Gorica, februara 1933. Lansko leto septembra meseca so pričeli zbirati finančni stražniki v Kanalu in okolicu protostoljne prispevke za napravo spomenika ubitemu stražniku Rastelli. Nabrali so potom nabiralnih pol, a so zlasti od naših obrtnikov zahitevali kar po 500 L. Nekateri so se prestrašili in dali, drugi pa so

OVRA NA DJELU

SLUCAJ JOSIPA STURMA, NAMJESTENIKA TRŠCANSKE TRGOVINE ORUŽJA ANGELINI I BERNARDONI — POSLIJE MNOGIH PATNJA U JUGOSLAVIJI.

Ljubljana, 12 februar. 1933.
Prije nekoliko dana vratio se iz talijanske konfincije naš sunarodnjak Josip Sturm koji je prije bio zaposlen u Trstu u poznatoj firmi oružja Angelini i Bernardoni, koja je snabdjevala oružje za klijentenstvo u Jugoslaviju. Sturm je policiji optužio kao tobožnjeg našeg špijuna sam njegov šef Angelini, koji je šef tršanske OVRE, to jest organizacije, koja se bavi špijunazom i u našoj zemlji. Angelini je u isto vrijeme i član komisije za konfinciju u Trstu. Taj Angelini je milom i silom pokušavao da Sturm privoli na priznanje, da je tobožje bio u špijunske službi naše države i da je našim vlastima izdavao tajne firme u literaciji oružja, što

je Sturm kategorički odbijao. U zatvoru kod Jezuita u Trstu Angelini je lično posjetio Sturma i obećavao mu »kule i gradove« samo da prizna da je bio u špijunskoj službi Jugoslavije. Kad je to Sturm kategorički odbio kao nevin čovjek, upali su u njegovu ćeliju policajci i tukli ga do nesvesti. Iako nevin i nedužan on je nekoliko godina proveo u konfinciji i pušten je tek sada poslije amnestije u Italiji. Sturm koji se sada stalno nastanio u Mariboru priča o grozotama u talijanskim zatvorima i o nečuvenom postupku o konfinciji uopće, o mučnom položaju našega naroda naročito onih, na koje se slučajno posumnja da su dobri jugoslovenski rođaci.

TREĆI PROTUFASISTIČKI ATENTAT NA POREŠTINI

I NOVE ARETACIJE NAŠIH LJUDI

Trst, februara 1933. — Kako je »Istra« u posljednjem brojujavila, na Poreštini vlada velika uzbuna. Sva okolica Porešte je kau u nekom opasnom stanju. Karabinjeri krstare po okolicu i hapse u masama naše ljudi. Mnogi su u zatvoru, nekoj su pušteni odmah, nekoj poslije dugog mučenja u istrizi, a veći broj će ostati u zatvoru ko zna do kada. Prva dva atentata izvršena su na braću De Stallis, hictima iz puške. Dva De Stallis nalaze se u bolnici na liječenju. Prvi je teško ranjen. Između prvog i drugog atentata prošlo je osam dana. Pet dana nakon drugog atentata izvršen je treći atentat na jednog trećeg fašista, pučnjem iz pušaka. Opet aretacije i premetećine, a nekoje naše mladiće, koje karabinjeri traže nemogu da nadiju. Biće da su pobegli ili se skrju po šumama. — Uzroke ovim atentatima ne treba dugo tražiti. To je eksplozija nezadovoljstva u narodu, koji je mučen, terorizovan, izglađen. Sumnja

se, doduše, da je sve udešeno od strane fašista i da su to njihova medusobna obranjanja. A govor se, i u tom je pravcu povedena istražka, da su ovi atentati osveta zbog napadaja fašista, koji se desio u Novoj vasi kod Poreča na naše mladiće. Na Tri kralja seoski su mladići pjevali selom od kuće do kuće noseći zvijezdu kao što je to starj običaj za taj dan. Pjevali su hrvatske nabožne pjesme. Došla je oboruna na grupa fašista i potukla naše mladiće do krv...

STARACE SALJE CVIJEĆE NA GROB FAŠISTE PIEMONTA.

Pula, februara 1933. — Na godišnjicu smrti fašiste Egidia Piemonta, koji je pad u Fuškulnu na Poreštini, kad je terorizirao Slavene godine 1924., generalni tajnik fašističke stranke Starace poslao je na njegov grob lovovor vjenac. Taj je vjenac položen na grob demonstrativno, s novim pretinjama na našu adresu.

ZA ŠTO BRŽU ASIMILACIJU

Novčane nagrade onima, koji

najprije nauče talijanski jezik
SLAVENSKA PREZIMENA PRETVORENA
U TALIJANSKA.

Veliki broj novih dekreta.

Trst, februara 1933. — Akcija, koju trščanska prefektura provodi u tom pravcu nastavlja se neumorno i ustajno. Svaki tjedan prefekt potpisuje brojne nove dekrete, kojim se stara i drevna slavenska prezimena pretvaraju u talijanski oblik. Tako je ovih dana potpisao dekret, kojim se pretvaraju slijedeća prezimena: Bandelj u Bandeli, Posar u Pozzari, Primožič u Primosi, Baretić u Baretto, Belušić u Beluzzi, Benčić u Bensi, Bertok u Bertocchi. Bric je pretvoren u Brizzi, Cotič u Kotti, Perić u Pieri.

FAŠIZAM ZA GLADNU »DRUGORODNU«
DJECU.

III Bog i Duce

Trst, februara 1933. — U trščanskom »Il Piccolo« izlazio je članak, u kojem se iznosi što fašizam čini za djecu, članove organizacije Balilla u ovim danima zime i gladi. U Trstu i na Krasu dijeli se dnevno na stotine obroka toj gladnoj djeci, da bi se okrijepili i da bi — zavoljili fašizam i Ducea... »Piccolo« opisuje kako su djeca radosna zbog toga:

— Dječaci, djevojčice... Koliko ih ima? Masa. Dugi stolovi i duge klupe. Na stolovima bijeli stolnjaci, cvijeće, čiji se miris miješa s mirisima jela. Molitva »Oče naš...« miješa s himnom »Fiero l'occhio, svelto il passo!...« Na zidovima raspolo i slike kralja i Ducea...

U tom istom članku Piccolo kaže, da se ta hrana dijeli Balillama po Krasu u ime Gospodina Boga i u ime Benita Mussolini.

Cudo samo, da ime Duceovo nije prije Božjega...

DESETI FEBRUARA 1930.

Godišnjica atentata na »Il Popolo di Trieste«.

Trst, februara 1933. Desetog ovog mjeseca navršila se treća godina od atentata na redakciju trščanskog fašističkog lista »Il Popolo di Trieste«, zbog kojega je došlo do procesa protiv Miljoša, Bidovca, Marušića, Valenčića koji su osudjeni na smrtni i njihovih drugova. Povodom te godišnjice »Il Popolo di Trieste« donosi uvodni članak u kojem kaže, da je tim atentatom bio ubijen fašistički novinar Guido Neri, a trojica su ranjena i da njihove rane nije ni vrijeme izbrisalo. Taj je atentat bio najteže djelo, koje je na granici Italije organizovala i provedla Oružna s namjerom, da omete ritam novog života u Julijskoj Krajini i da odvratiti drugorodce od ljubavi prema majci Italiji. Ali zločinci su bili pronađeni i u septembru 1931. Italija je na trščanskom Krasu kod Bazovice izvršila akt purifikacije (salutare purificazione!). Na koncu Michele Risolo, koji je napisao taj članak, kaže, da je svaki mrtvi, koji je pao za fašizam jedan primjer, svako ko pane za veliki ideal prestavlja etapo na putu historije i daje svojom krvlju sveti i neizbrisivi pečat historiju. Tako kaže »Popolo«. U povodu ove godišnjice, koja nas sjeca na Bazovicu i na naše mrtve, mi ne treba nego da ove iste riječi prenesemo na naše heroje...

NAPRIJE BALILSKA UNIFORMA...

Pula, februara 1933. — Pred nekoliko dana vratilo se u Pulu iz Rusije neki Ivan Travičić. On je za vrijeme rata bio zarobljen i ostao je u Rusiji 18 godina. Dobeo je sobom i ženu Ruskinju i jedno muško dijete. Taj malj Rus polazi osnovnu školu. Travičić je u velikoljubljiv. Je u Puli ne može dobiti nikakvog posla, pa je zamolio vlasti, da mu pomognu, da mu nadaju zaposlenje. I pomogli su mu. Prva pomoć, koju su mu dali je balilска legitimacija za maloga, ma da to otac nije tražio. Druga pomoć je jedna crna košulja i jedan fes za maloga. Hlače mu nisu dali — doista je košulja i fes. — A tek onda dečko je košulja i fes. — pare. I te su zatim stajdale, kad je otac malome obukao crnu košulju. Dobio je »čitavih« 200(!) lira od prefekta.

ITALIJA ŽELI RAT!

BETONSKE STAVBE NA VIPAVSKEM. — VOJAŠKE CESTE. — PODZEMNE TRDNJAVE. — OGROMNA KONJIŠNICA. — ŽELJEZNIČKE GRADNJE. — MOSTOVI. — CESTE V JULIJSKIH ALPAH.

SVRHE.

Trst, februara 1933.

Vojna oblast si daje v Vipavski dolini, ki je bila v zadnjih letih skoraj že docela preurejena v ozemlje, ki je postal za italijanske obmeine utrde na Trnovske planote do Pivke vitalne važnosti, se vedno mnogo posla. Sele pred kratkim so bile v bližini Vipave dozajene štiri nove betonske stavbe. Poslopja stoejo ob državnih cesti med Vipavo in Št. Vidom nasproti vojašemu letališču. Strehe so posute z gramozom in posejane s travo, stene pa prepletene z zaščitno zeleno barvo, tako da jih od daleč skoraj ni poznati. Poslopja imajo majhna, gosto zamrežena okna in okrog njih so postavili 2 m visoko žično ograjo ter razpostavili po vogalih straže, da do njih sploh ni mogče. Stavbe bodo služile kot skladišča za streljivo in topove. Baš te dni so pripeljali v Ajdovščino s posebnim tornovim vlakom celo vrsto topov kalibra 24 cm z zelo dolgimi lafetami, ki so starejšega tipa, poleg teh pa še nekaj novih, a manjših. V nekaj urav so jih prepeljali s postaje skozi Vipavo do teh skladišč in jih spravili v njih.

Tik pri skladiščih se z glavne ceste odcepil v hrib novo zgrajena vojaška cesta, ki vodi na Kovačev hrib in Šuh v vrh. Na obeh vrhovih grade že šest let mogične podzemne trdnjave. Ko bodo trdnjave dograjene, bodo, kakor vse kaže, v njih namestili tudi te topove.

Medtem so pričeli prekopavati večje zemljišče, ki leži ob cesti, ki vodi iz bližine vasi Štanjel na Col. Na tem terenu nameravajo letos zgraditi veliko vojaško konjišnico. Ko so se namreč 1. 1931. tod okrog vrhovih grade že šest let mogične podzemne trdnjave. Ko bodo trdnjave dograjene, bodo, kakor vse kaže, bo konjišnica zavzela ogromne dimenzije.

Tudi ceste in železniške zgradnje se bodo letos takoj spomladni nadaljevale. Ker je glavna cesta, ki vodi skozi Vipavo, v trgu samem precej tesna, jo nameravajo razširiti, obenem so markirali tudi že novo pot, ki bo v smeri iz Št. Vida zavila na levo mimo prvih hiš v trgu in se končala na stari cesti tik pri pokopališču in novi vojašnici.

Končno nameravajo letos izpopolniti tudi železniško omrežje. Kakor znano, so vsa železniška cestna križišča med Gorico in Trstom premostili, tako da so ceste speljane pod progo ali narobe. Taki mostovi so zgrajeni v Št. Petru, kjer so zgradili prav za prav predor pod železniškim progom, v Dornbergu, med Dornbergom in Rihemberkom ter med Stanjelom in Koprivo, kjer so speljali cesto več sto metrov daleč od proga, nato pa pod njo, tako da zavije naravnost proti Ponikvam. Tudi pri Skopem je že dograjen nov železniški most čez cesto, železniško progo Tržič-Gorica-Videš-Tribiž pa nameravajo v kratkem elektrificirati. Baš te dni so goriške oblasti sprožile še misel da bi se na progi med Gorico in Redipuglio zgradil drugi tir.

V Julijskih Alpah grade veliko vojaško cesto od Tribiža proti Tolminu visoko v gorah, čim bliže meje. Govori se zopet o zgrajeni železnici s Herpelj v Šapljane, ki je za civilni promet nepotrebna in nerentabilna. V zadnjem času so povsod podminirali ceste na raznih točkah.

Pod Buzetom grade velik vodovod, ki bo zalagal velik del Istre s chil...

pitno vodo. Tudi v Čičarijo bodo napeljali vodo. Napeljava gre nedaleč od železniške postaje gor po hribu proti Humu, kjer bo v veliki višini na Žbevnici rezervoar za Čičarijo. Delo se še vrši v vojaški oblasti, naj se pospeši, ker bo voda onkraj hribov velikega pomena za vojaštvu, ki v Čičariji težko pride do pitne vode.

MEJA SE UTRJUJE.

Godovič, januar 1933. Nameravane zimske vojaške vaje so letos odpadle. Navedno ima italijanska vojska velike vaje dvakrat v letu: poletne »campo estivo« in zimske »campo invernale«. Poleti nam delajo vojaki precejšnjo škodo na pašnikih in njivah, zlasti s topovi in granatami. Okaskni odškodnini ni govor!

Dela za utrdbo meje se še vedno nadaljuje.

Revščina je zlasti letošnjo zimo segla v vsako hišo. Našega gorjana je kriza udarila še posebno. Lesa in drv ne more prodati in če že proda, izkupi tako malo, da nima plačanega nit lastnega dela. Živina je dober kup. V bližnji vasi je neki kmet prodal 2 kravi za 350 Lir! (M.o.s.)

UTRJEVANJE POSTOJNSKEGA OKRAJA.
Hruševica, februarja 1933. Že večkrat smo poročali o naravnost rekordnem utrjevanju krajev, ki leže ob jugoslovenski meji. Danes nam je spet dana prilika poročati, da so v Hruševici v takozvanem »hribčku« zadnjem času izkopali kaverno s štirimi vhodi in postavili v njo za enkrat 8 kanonov in 12 mitraljez. — (Rob.)

MANEVRI OB MEJI.

Bovec, februarja 1933. Zadnje dni meseca januarja so se vršile po naših hribih (Rombon) vojaške alpinec iz Vidma, Gorice in Tolminu. Sodelovala so tudi letala. Ob tej priliki se je zgodilo več nesreč in tudi par letal je štrepunknilo na tla. — (Rob.)

•UTRJEVANJE IN VLIVANJE POGUMA...

Trst, februarja 1933. Emanuele Pugliese, divizijski general in poveljnik mesta v Trstu, si je v svoji veliki skrbi za »svetle tradicije« italijanske vojske, izmisli nov način utrjevanja in vlivanja poguma.

»Salto a capovolta! Kaj? Kako? Da, salto a capovolta.« Naprej so to spako imenovali »salto mortale« (smrtni skok), ker bi pa »mortale« (smrten) utegnilo nepriletno vplivati na mnoštvo in bi se verjetno doseglo baš nasprotno od začeljenega, so si izbrali bolj predviden naziv. Seveda se je klub izprememb tega naziva pri teh vajah precej vojakov ponesrečilo in govorilo se je celo o smrtnih slučajih, vendar uspehi so očividni...

»Salto a capovolta«, so pričeli vaditi naprej v Trstu. Uspehi niso izostali, zato so s posebno naredbo raztegnili to novo vajo na ves tržaški armadni zbor. Sedaj beležijo baje vidne uspehe tudi že na Reki in Puli. Armijski general Ferrario je, izgleda, tudi precej navdušen in večkrat celo osebno in specira te vaje.

Podpolkovnik Rosso se je o tej novi vojaški umetnosti izrazil: »Sembra che in un futuro scontro colla Jugoslavia si andrà all'assalto a suon di salti mortali« (Zgleda, da bomo v bodoči vojni z Jugoslavijo naskokavali s smrtnimi skoki). Saltimbani

— (Rob.).

Podpolkovnik Rosso se je o tej novi vojaški umetnosti izrazil: »Sembra che in un futuro scontro colla Jugoslavia si andrà all'assalto a suon di salti mortali« (Zgleda, da bomo v bodoči vojni z Jugoslavijo naskokavali s smrtnimi skoki). Saltimbani

— (Rob.).

Pismo iz Vremške Doline
Kako je pri nas...

Škocjan pri Divači, februarja 1933. Na vse načine se trudijo pri nas, da bi dvignili tujski promet, ki bi tvoril pravzaprav edini vir dohodkov v teh krajih. In, priznati moramo, marsikaj so uredili vzorce, ki jih tu ni ravno malo, s posebnim imenom. Na vsakem najmanjšem križpotu sredi gmajne stoejo najrazličnejše tablice, ki opozarjajo potnika na razne smeri, poti, zanimivosti itd. Vsako najmanjšo priliko pa porabijo za reklamo. Tako opozarjajo na znamenito Škocjansko jamo pri Divači, že na imenu postaje in na voznih litistih s tem, da so krstili postajo in občino »Divaccia — S. Canziano«. Vsekakor se mnogi, stari tržaški Lahinje spominjajo in jih skomina po omnia časih, ko so prihajali tuji iz vseh strani ogledovati naše zanimivosti. Kljub priznanju, ki ga zaslужijo, je ves njih trud zamen. Vsa njihova, za enkrat nepotrebna dela, bodo pač morala počakati boljših časov. Tujcev ni in jih ni in le včasih priopota iz Trsta kak avto nadobudne mladine v črnih srajcih, da si ogleda jame in pokloni spomini »kraškega heroja«.

— Cerkvenika, ki leži sredi naših grobov, eden onih, ki se

ŠTO JE ZAPRAVO TAJ FAŠIZAM?

ZNAČAJAN ČLANAK UGLEDNOG BUGARSKOG POLITIČARA

Fašistički »Imperij...«

Sofiski zemljoradnički list »Pladne« donosi članak o Italiji i fašizmu iz pera g. Koste Todorova, bivšeg bugarskog punomoćnog ministra koji sada živi u emigraciji, ali će se doskora vratiti u Bugarsku u povodu amnestije. Članak je odgovor na slavopojke Italiji i fašizmu koji su objavljeni u bugarskoj štampi prilikom nedavne posjete jedne grupe bugarskih novinara Italiji.

— Novinarska šetnja naših novinara po Italiji, piše g. K. Todorov, dala im je povod da pišu za nas Bugare po svom ogromnom umjetničkom blagu, po politici koju ona vodi posle rata na Balkanu kao i po današnjem političkom ustrojstvu.

Pisac članka u početku ističe da je ponuđeno putovanje bugarskih novinara bilo »u galopu« i u društvu zvaničnih lica sa zvaničnim sastancima i banketima što im, razume se, nije dalo mogućnost da dobro upoznaju ovu zemlju. Zatim on reda svoje utiske sa više putovanja po Italiji i to iz godine 1920, 1922, 1924 i 1926 t. j. pre i za vreme fašizma. G. Todorov između ostalog, piše:

ITALIJA I BUGARSKA.

— Govorio sam pre i posle međunarodnih konferencija sa raznim italijskim političarima. To sam činio u Sofiji i u Beogradu, u Italiji i Lozani, u Ženevi i Londonu. Govorio sam sa odgovornim ministrama, delegatima i uglednim novinarama.

I oni nisu krili svoje namere: oni su predlagali savez protiv Jugoslavije još i tada kada nije bilo rešeno trakijsko pitanje, ni naš izlaz na Jegejsko More. Naravno, blagonaklon držanje Italije moglo je efikasno da doprinese da se ovo pitanje povoljno riješi. Ali ni na jednoj konferenciji od rata do danas Italija nije pomogla našu državu ni u jednom realnom pitanju. Kada sam razgovarao o tome sa njenim predstavnicima oni su mi uvek govorili: Treba pre svega, da se izjasnite protiv Jugoslavije!

Kakva bi naša uloga bila u tom sporazumu?... Zar da pomažemo Italiju da se utvrdi na Balkanskom Poluostrvu i da postanemo orude njenog gladnog imperijalizma, zar da budemo mašice tudi ciljeva i da rizikujemo naš opstanak u jednom novom ratu...

Naravno pokojni Stambolijski odgovarao je na takve predluge sasvim odlučno i odbriao ih je bez kolebanja.

Od kako je u Italiji zavladao fašizam italijski pritisak na Bugarsku pojačan je, a otpornost sa bugarske strane oslabila je: Italija danas više imponeira. Ona izgleda silnija. Da li je to tako? Da li je stvarno fašizam preporodio tu zemlju toliko da je ona danas značajniji faktor — vojni i ekonomski — nego što je bila pre toga? Da li fašizam nije dokazao jedan voljnički lik njoj i da li je »genije« Musolini izvršio jedno čudo?

U nedostatu jednog objašnjenja ostaje jedino da se proučava prošlost, osobine rase, njene vrline i nedostaci da bi se mogla tačno proceniti stvarna snaga jedne zemlje...

U ITALIJI NI DANAS NEMA NARODNOG JEDINSTVA.

Kada se govori o Italiji, zaboravlja se uprte da je tamo još daleko da se može formirati jedno duhovno jedinstvo. Fašizam je u stvari jedan primidni pokušaj da se stvari to. Do juče rascepana u mnoge sitne države, Italija nosi u sebi same religiozne i partikularizma. Tamo se još Napolitanac računa samo Napolitancem. I između njega i Lombardinca ima ponor da rasnih predrasuda, i čak uzajamna mržnja. Naravno ne u redovima inteligencije već u samoj narodnoj masi.

Mnogi diktatori su imali ambicije da obnovi jednu državu, iz osnova da je izmene, ali uvek je u tim pretenzijama imalo velike doze zablude. Osnovne rasne crte ne mogu se brzo i lako da menjaju. Sve ono što je »novosadrži elemente »staroga«. Duhovna pak evolucija je tako spora da su joj potrebbi vekovi, pa čak i hiljadogodišnjice da bi se ostvarila.

Interesantno je, da i u Italiji, nasuprot Francuskoj i Nemačkoj, nije postojalo viteštvstvo (ritersvstvo). Mesto toga imamo vrlo

veštce trgovce i veliki deo italijske aristokracije je trgovackog porekla. Ovo se najbolje vidi u Genovi, Veneciji i Florenciji — tamo gde se renesansa najbolje ispoljila. Snaga države je u njihovim trgovackim i bankarskim kućama. Vojska je najamnička. U njoj kao i u mornarici ima prije svega stranaca, Švajcaraca, Nemaca, Albancu, Dalmatinaca i Slovena.

ITALIJA U RATOVIMA.

U ratovima koji su se vodili u Italiji, Italijani su užimali slabo učešće. U Južnoj Italiji se nastanjuju Španjoli a u severnoj, dele među Nemci i Francuzi. Kada su Italijani saveznici, njihov savez je — nesiguran u vojnom smislu — beskoristan.

Tako kardinal Dambuz, prvi ministar francuskog kralja, ljudito kaže Makialeviju, predstavniku florentinske republike: »Vi Italijani, ne umete da ratujete!... Nemojte se baviti ratovima!« Na ovo Makialevi je odgovorio lukavo: »Priznajem, Eminenciju da za rat nismo dobri... Ali vi Francuzi umete da ratujete ali ne razumete se ništa u politici! Nemojte se baviti politikom!«

O ITALIJANSKOM MENTALITETU.

Da li je izmenjen italijski mentalitet u toku vekova?

Kada je počelo italijsko političko budjenje u XIX veku, ono je dalo Kavuru, Maciniju, Garibaldiju. Oni su uspevali postepeno. Ali pobede Garibaldieve su samo protiv Italijana — protiv napoliskog kralja i pape. U ratu protiv Austrije Italijani su uvek bili pobedeni. Pobedu ih i Raddeku u godini 1849. U godini 1859 spasava ih Napoleon III. U 1866 pobedeni su na suhu i na moru, ali ih spasava pruska pobeda nad Austrijom. Potučeni u borbi, oni pobeduju veštrom diplomacijom, koju vodi graf Kavur i postepeno kroz saveze i sporazume širi Savojsku državu, dok potpuno ne ujedini poluostrvo pod jednom zastavom.

VITTORIO VENETO.

U tom periodu od 1848 do 1870 g. realizuje se ideal italijskog jedinstva blagodareći ne pobedama već porazima. Da bi se tešili i uživali u izmišljenoj pobedi izmisli su Vittorio Veneto.

Taj kult prema izmišljenoj pobedi je uostalom osnova fašizma.

»Vittorio Veneto« nastaje posle 29. oktobra 1918. g. t. j. tada kada Austro-Ugarska armija više ne postoji. Ta je pobeda nastala tada kada je revolucija počela u Beču, u Budimpešti, u Pragu i u Zagrebu.

Da li je fašizam izmenio iz osnova psihologiju tog naroda koji broji 40 miliona? Oni koji površno posmatraju tvrde to, ali ja ne verujem u to po ličnim utiscima i po analizi istorije a naročito zbog toga što je mentalitet evolucije sporiji od svega drugog. Vaspitanje mase traži ne godine već vekove i nikakav socijalni ili politički sistem ne može da napravi čudo u toj duhovnoj evoluciji. Najfrapantniji primer pružamo mi, Bugari. Bili smo 500 godina neprididno u ropstvu. Tada nismo imali vojsku i nismo se mogli da kultivisemo u vojnem smislu. I mimo toga, čim smo se oslobođili, te osobine, koje su bile skrivene duboko u nama, odmah su se javile i ispoljile i osobine našeg ratničkog duha. Ako u toku tih 500 godina nevojničko vaspitanje i ropstvo nije moglo da izmeni osnovne crte našega plemena, može li sa 10 godina fašističkog režima da se izvrši to sa italijskim narodom?

DA LI ĆE MUSOLINI OBNOVITI ITALIJU?

Napred sam rekao i to ponavljam: Fašizam u Italiji ide na to da se Italijani njeđine duhovno i politički. Oni idu na to da se stvori jedno opštvo državno osećanje za koje se vekovima borili Dante, Kolo di Rienci, Makialevi i Cesar Bordia, Papa Leon X i heroji Risordimenta iz 19. veka.

U tom smislu Musolini će sigurno da doprinese nešto, što su njegovi prethodnici hteli. Da li će sigurno da doprinese nešto, što su njegovi prethodnici hteli. Da li će on obnoviti potpuno Italiju? Tu smo već u oblasti hipoteza. Spoljašnji red nije siguran dokaz. Održavanu nasilno, taj red može da propadne čim to nasilje bilo iz kakvih razloga oslabi. U Nemačkoj, naprimjer, gde je metodičnost u krvi naroda, red ostaje čak i u momentima revolucije kada javnu službu produžavaju automatski da vrše.

Za ovo mnogi dokazi su iluzorni. Korupcija postoji i danas u Italiji kao pre fašizma.

Arnaldo Musolini, diktatorov brat, ostavio je posle smrti oko 50 miliona lira a pre 10 godina bio je gladan.

Kada sam godine 1926 bio u Milanu, na stanicu činovnik mi je strogo naredio da predam svoj bagaž u furgon... Ranije se isto tako postupalo, ali tada se uređivalo bakšišem od 5 lira i posle toga možete slobodno da unesete svoj bagaž u kupe. Sada je isto tako, samo sa razlikom, što se plaća duplo — 10 lira... Strogost režima ispoljava se samo u tome — u diplomu bakšišu.

BLEF S JAVNIM RADOVIMA.

Red policijskih organa današnjeg režima daju samo jedan rezultat — novi oblici za korupciju. Na svakoga pravi utisak izgradivanje u Italiji — kultivisanje ranije nebradene zemlje, novi putevi, stanice i ostalo.

All mnogo ranije, pre dolaska fašizma problem unutrašnjeg izgradjivanja i unutrašnje kolonizacije bio je postavljen od ljudi kao što je Francesco Nitti i za vreme ovoga bilo je vrlo mnogo uradenio.

Tako je na primer, u godini 1922, završena elektrifikacija Ligurije, a na jugu su još tada počeli pokušaji unutrašnje kolonizacije. Fašizam čini to prodružavajući započeto delo, sistematski a u glavnom sa većim šumom i parodom. Paralelno s tim, tražeći sretstva, on je naneo strašan udar trgovini i predao je krupnu italijsku industriju strancima. Tako, tekstilna i automobilска industrija sada je uglavnom u rukama Amerikanaca i Engleza.

FAŠIZAM JE POTENCIRAO KRIZU!

Fašizam ne samo da nije spasio zemlju od opšte svetske krize već je ona u Italiji strašnija i veća nego u drugim zemljama. Samo zbog toga u Italiji ne sme ni da se govori ni da se piše.

Kad ne postoji opoziciona štampa, sve, razume se, pod znakom uspeha, koji u sebi skriva duboko siromaštvo italijskog naroda preopterećenog ogromnim rashodima Mussolinijevog režima koji je osuđen da izdržava ne samo administraciju i vojsku nego i 400.000 besposlaničara koji nose crne košulje.

MUSSOLINIJEVA LIČNOST.

Ličnost Musolinija imponeira mnogim ljudima i to ne samo onima koji primaju fašizam, no i onim koji su im idejni protivnici. Nema sumnje Musolini je svetla ličnost. On ima tvrdu volju i jak um. Osnovnim osobinama svoga naroda on dodaje i svoju kuraž, upornost u sprovođenju svojih ciljeva. Ali on ima mnogo nedostataka, teatralnost, voli da pozira i da izgovara fraze. Nedostaje mu osećanje mere. Talentiuti umetnik on igra ulogu sa uverenjem i prima scenu za realnost. Voli Cezara i Napoleona.

Na Cezara, liči toliko u koliko je plastičan, a da dostigne Napoleona nedostaje mu 20 pobeda realnih od famoznih Vitorio Veneto, jer dosada Musolini je pobedio samo Italijane, a svako zna da to nije tako teško!

Uostalom i Napoleon, poreklom Italijanac, nije imao osećanje mere i realnosti. Zato je preuzeo poloh na Egipt, na Siriju, na Moskvu i Madrid. Musolini nije preuzeo uopšte pohode, osim tragikomoran marš na Rim. On je postavio velike zadatke koji daleko premašuju njegovu snagu, a vodeći politiku prestiža, — rizikuje da svakoga časa prebací svoju meru i nade se pred katastrofom. Venizelos, nije manji talent od njega i postavio je takve zadatke pred slabim grčkim narodom da je osvanuo pred razbitim koritom. A Viljem II sa svojom igrom prestiža dao je Evropi rat u kome je ogromna moć Nemačke bila slomljena.

Pred pohodom na — »cijeli svijet«.

IMPERIJALISTIČKE ZABLUDU.

Ne pretendujem na to da je moj sud o ličnosti Musolinijevoj tačan. Istorija posle jedne decenije, kada će imati pred sobom sve rezultate njihovih pokrenjaka, imaće da kaže poslednju reč. Ali još sada može se reći ovo: Uspeh toga pokušaja je veoma sumnjičiv. Da preobraziš nomenko dekreta iz osnovne 40 miliona ljudi zar nije to samo jedna iluzija.

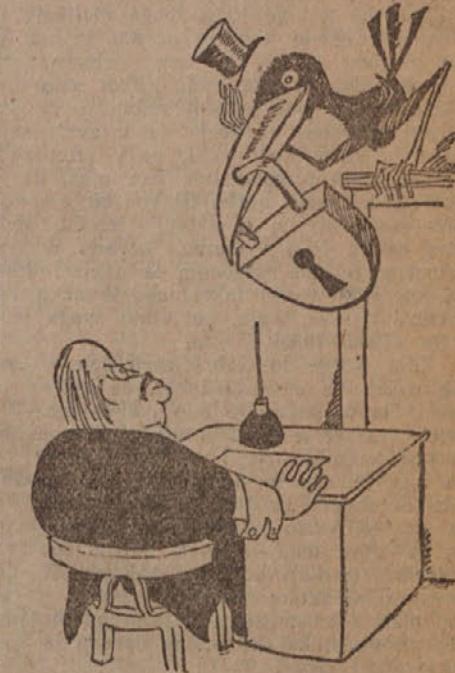
Iluzija je takođe i njegova želja za rimsku imperiju i za ekspanziju u svima pravcima, kako u Africi, tako na Zapadu i na Istoku. Ove iluzije razbiće se čim nađu na ozbiljne prepreke...

No na tom pitanju treba malo da se zadržimo, jer iluzija za preodgajanjem masa dekretima nije samo privilegij fašizma. Sve diktature je upotrebljavaju. U Španiji Primo de Rivera u početku je tražio mandat za 6 meseci da bi očistio španski politički život od korova. Ostao je na vlasti 7 godina, nije uspeo da ograniči čak i one male korove koji su razjedali zemlju. Odgajanje narodnih masa je mogućno, ali sa

mo postepeno i u slobodi. U Italiji nema punje slobode a to znači, da na površini ispljava sve ono što je licemerno, lažljivo i podlo.

Ako ima odgajanja, to je negativno i sastoji se u klanjanju, špijunaži i podlaženju.

Ali široke narodne mase su manje zahvaćene time. Ogorčena narodna većina u provinciji uopšte ne čita novine i knjige. Po gde gde čuje se po koji govornik — dode i oide. Fašističke teorije narodu su strane.

Mussolinijeva »sloboda štampe«.

VANJSKA POLITIKA BEZ USPJEHA.

Rekao sam takode da spoljni zadaci koje sebi postavlja Musolini premašuju snagu Italije. Zaista, za takve zadatke potrebni su maksimalni napor, potpomognuti ogromnim kapitalom koji se može proizvesti da bi parirao eventualno oružanog protivnika. Da li ga ima Italija?...

Njeni pokušaji u kolonijama do danas nisu uspešni.

U godini 1895 ona je pretrpela jedan potpun poraz u Abisiniji, gde joj je bila razbijena armija od 50.000 vojnika koja je bila tučena od slabo organizovane i oružane abisinske vojske. Godine 1912 zauzeta je Dodekanes i Tripolis ali pitanje umirenja ove provincije postoji još i danas, a da ne govorimo o mnogim porazima tamo.

Ali ima nešto važnije a to je da u svojim kolonijama do sada nije mogla da privuče italijske kolonizatore, po što su zato pre svega potrebni kapitali koje Italija nema.

U kolonijama, posle vojske, najpotrebniji su kapitali koji stvaraju uslove za rad. Zato italijski kolonisti radije odlaze u Ameriku, i u francuske kolonije, gde ti pretihni uslovi postoje.

U Albaniji je Italija dosada potrošila za strategiske puteve, pristaništa i naoružanje oko 800 miliona lira, što se pojavljuje prirodni zajmovima, pa ipak tamo italijskih kolonija nema.

Ovakav jedan pokušaj, nezavistan od velikih rashoda koje ona sada ne može da podnese — imaće neizbežnu borbu sličnu onoj u Valoni 1920, kada je jedna italijska divizija bila odbačena na more od dve do tri hiljade polugolih Aronauta...

ZA RAT I ZA MIR...

ANDREJ GABRŠČEK: „GORIŠKI SLOVENCI“ (PRVA KNJIGA)

V božični številki smo objavili poziv za naročbo knjige g. Andreja Gabrščeka o zgodovini goriških Slovencev. Knjiga je med tem že izšla (Stane Din 120) in se naroča v Ljubljani: Tiskarna Merkur, Gorčičeva ulica 23.

Znani starina naših goriških rojakov, g. Andrej Gabršček, lastnik nekdanje slavnega »Soče« in tiskarnar v Gorici in v Pulju, je pričel objavljati svoje zgodovinsko spominsko delo »Goriški Slovenci«. Pisatelj je star 68 let, 50 let svojega življenja pa združil z usodo svojega naroda in res je že njegova 1. knjiga temu primerno za nas dogodek prvega reda. Kakor smo pričakovali, se naš odlični publicist ni dal strelj od vsega trpljenja ne v avstrijskih zaporih, ne v konfinaciji, ne v internaciji in sedanjem pregnanstvu. Kot mož, ki je doživel najhujšo borbo Slovencev z dvojnim sovražnikom, je sklenil, izročiti spomin na te boje svojemu narodu in potomcem. S tem namenom je napisal knjigo kot sliko vsega takratnega javnega delovanja na Goriškem, kot sliko enega stoletja (1830–1930).

Zdaj, ko je to Gabrščkovo delo v naših rokah, je naša dolžnost, da ga srečemo tako, kakor je bilo namenjeno. Pisatelj sam se je zavedal težko in imenuje ta spis samo črtice. Tudi sredstva mu tisto bila še vsa na razpolago, ker zgodovinsko ta doba pri nas še ni obdelana. To pa mu ni vzel poguma, saj je spoznal, da je zbor tega njegova knjiga še bolj potrebna in boli koristna. Dejstvo je, da ljudstva, ki še ne poznajo svoje zemlje, niso kos sedanjim težkim razmeram, ker ne vedo, kaj je naloga naroda in našega organizacijskega dela.

Gabršček je posegel nazaj do leta 1830 najbrže le zato, da bi nakazal začetka in izhodišč goriške kulture in upravnega enote, in da nam omogoči primerjanje, kako je naš narod tu napredoval. Tako je objavil seznam novinskih naročnikov. Znano je, da so »Novice« izhajale v Ljubljani kot teden in si pridobile pod Bleiweisovim vodstvom mnogo zasluga za prebuditve in osamosvojitev vseh Slovencev. Zakoreninile so se torej tudi na Goriškem in po Krasu, imle pa so tam tudi mnogo dopisnikov. Podobno so iz severnih krajev znani naročniki in dopisniki »Slovenije«, ki se je tiskala v Celovcu, in vemo, da je Celovec potem nekaj časa celo tekmoval z Ljubljano. Tekmec Ljubljani pa bi lahko postala tudi solnčna Gorica, čeprav so takrat Italijani v nji še prevladovali, kakor so v Ljubljani prevladovali ponemčenci in Nemci.

Težji položaj je imela Gorica zaradi neposrednega italijanskega in furlanskega ozemlja, ki se je upravo že dolgo časa vezalo na slovenski del te pokrajine, in pa plemstva, ki je imelo vso oblast v monopolu. Šele z revolucionami v l. 1848. se pričenja doba, ko tudi ljudstvo dobri nekaj političnih pravic. Avstrija je takrat še gospodarila v vsej severni Italiji. Odteki pa se je morala iz nje umikati in to ji je

vzelo notranje toliko moči, da je morala popuščati tudi proti drugim svojim narodnostima, ki so zahtevala več pravic. Ti narodi pa med seboj niso bili složni, pomagali so zapored Dunaju, da se še ohrami na vrhu in končno priznal samostojnost samo Madžarom, vse druge pa vkljeni v dedno habsburško monarhijo. Tako zavarovan, se je Dunaj vračal vsako tolko k brezobzirnemu absolutizmu in si posebno privoščil Slovane, v katerim je spoznal svojega najbolj nevarnega sovražnika. Avstrija je vojno z Italijo in Prusijo l. 1866. izgubila, a kljub temu so na Dunaju avstrijskim Italijanom dajali še pozneje potuh proti Slovencem. Italijani so to seveda sijajno izkoristili. Ne tako Slovenci. Ti so Avstriji preveč zaupali. Mislili so, da se na Dunaju spomenito in bodo šli pozneje ministrji bolj nizem na roko nego Lahom. Saj so bili mnogi ministri Slovani.

Zdaj, ko se je nasprotno od onega, kar so Slovenci želeli. Nemcem je bilo zelo všeč, da so se narodnosti med seboj pobijale, novih pravic pa niso dali nobenemu in ostalo je tako, da smo napredovali le pologoma, s trdim bojem in s pomočjo mlade organizacije. Saj smo imeli le tuštan kakšno osebo, ki je vedeja svojo dolžnost in znala ljudstvo poučevati. Še nih nil. Na sodiščih je bilo večino vse laško. Po prvem volilnem redu se ljudstvo ni moglo uveljaviti. Imeli smo dva poslanca v parlamentu na Dunaju, ki seveda nista dosti. Čeprav sta bila odlična moža. Še slabše pa je bilo v goriškem deželnem zboru, kjer se je govorilo in delalo vse po laškem diktatu. Da se rešijo iz teh razmer, so si moralni Slovenci priboriti vsaj tu pravčno razmerje, saj so bili v deželi večina. S tem se je seveda boj obrnil pred vsem proti Italijanom. Vse to opisuje Gabršček v svoji knjigi. Opisuje duhovito kot spomine na svojo najbolj plodovito in zanimivo dobo.

Ta doba velikega političnega boja Slovencev z Avstrijo in z Italijani pa je imela tudi v vseh ostalih področjih javnega delovanja svoje značilnosti. Posebno zanimiv in važen je bil napredok ljudske prosvete, ustanavljanje šol itd. Prva društva, tako zvane »čitalnice« so pričele rasti v vseh trgih in večjih vasih. Ustanavljali so jih duhovniki, učitelji, odvetniki ali sodniki in tudi sami zavestni kmetje. Slovenski pesnik Simon Gregorčič, ki je v Kobariu poučeval veronauk, je bil tudi dober organizator. Vsa inteligencia je imela dosti dela. Posebno obilo javnega dela pa se je bilo nakopilo v Goriški — v srcu pokrajine. Tu so pričeli izhajati kmalu slovenski časniki in ustanovili se je poleg čitalnic politično društvo »Sloga« z namenom, organizirati vse v eno celoto. Delavno je bilo semenišče, kjer je bival znani Andrej Marušič. V društvi so se shajali vsi voditelji in si nekako razdelili delo. Organizirali so mnogo javnih zborov, ki so se po vsej Sloveniji imenovali tabori. Najbolj ugleden mož je bil v

tem času dr. Lavrič. Politično je ta organizacija lepo napredovala ter stopila v stik tudi s kranjsko in Štajersko in l. 1872 so v Mariboru Goričani pomembno sestavili prvo jugoslovensko deklaracijo.

Goriški tedenik »Soča« je takrat urejaval ugledni duhovnik dr. Anton Gregorčič. Ker pa je bil politično preveč zaposlen, je povabil za urednika mladega učitelja iz Kobarija, Andreja Gabrščeka. Ta je zapustil učiteljsko službo in se naselil v mestu. postal je sam osrednjost in je kmalu utrdil svojo pozicijo tako, da je postal lastnik lista, pozneje pa si ustanovil celo lastno tiskarno. Njegov pristnosti se je posrečilo izvesti deloma tudi gospodarsko organizacijo hranilnic in zadrg, do take moči, da smo se osvobodili laškega pritiska. To se je tudi politično prece poznalo. Seveda se napredek ni dal povsod hitro doseči. Najhujši pa so bili boji v sami Gorici, kjer je bilo mnogo naših in drugih pojedincenec. Od dne do dne so se moralji Slovenci boriti za svoje pravice in od volitev do volitev za pridobljene in nove postojanke. Notranje slovenske razmere so bile pa tudi same dovoli pestre z bogat interesov posameznikov, ki se niso hoteli dovoli disciplinirati. Manjši je uglednih osebnosti, vedno boli pa se je bilo treba organizirati brez pomoči od zgoraj, od grofov, ki se itak niso razumeli s Slovenci, in brez Dunaja, ki je nagibal k Lahom, domače može pa samo kvaril, da so postajali karijeristi kot Tonkli ali pa tako uradni kot odlični Winkler. V teh razmerah je bil seveda vsak napredek razveseljiv. Večjih uspehov pa nij bilo mogoče doseči, dokler je vladala v deželnem zboru italijanska večina, čeprav je bila umetna.

V deželnem zboru so kmalu dosegli enako število poslancev, odločil je zaradi tega virilni, škofov glas, in tem so Lahi meštarili. Da se jim je to posrečilo, je zakrivil končno novi škofov dr. Missia. Ta je v odočilnem trenutku glasoval z Italijani in potem še razvral v Slovenci notranji spor ter tako pospešil, da sta se ustanovili dve stranki. Vzeli je dr. Gregorčič možnost, da bi še naprej deloval po svoli volji. Tako sta se razšla tudi ta in njegov učenik Gabršček, ki sta toliko let skupaj vodila Goriško. Od spora med dr. Gregorčičem in Gabrščkom dalje se Slovenci niso mogli več, toliko politično zediniti, da bi bili dosegli cilj, ki si ga je bilo postavilo naše ljudstvo na taborih.

V tistih letih pa se je udomačil na Goriškem že drug odličen organizator, dr. Henrik Tuma. Ta je odslej pomagal Gabrščku ustanoviti narodno napredno stranko in nastopil kot kandidat v volitvah l. 1901. Dr. Gregorčič ga je premagal s pomočjo 22 italijanskih oz. furlanskih glasov. Poleg Gregorčiča je bil v novi kralji izvoljen že en naprednjak in tako je novo stoletje pričelo na Goriškem še z večjimi političnimi boji nego na Kranjskem. Seveda je bilo naše narodno življenje ta-

krat že tako razčlenjeno, da političen razkol ni dejansko nič čudnega. Slabo je po Gabrščkovem mnenju le to, da so bili boji tako ostudenji in da so zmanjšili ugled Slovencev pred Italijani.

Iz tega kratkega pregleda glavnih po-tez Gabrščkove knjige vidimo, da obdeluje važen del naše zgodovine. Zanj pa so tudi življenski osebni podatki o naših zaslužnih ljudeh in o Gabrščku samemu. Njegova knjiga je za nas poučna in že koristna. Upajmo, da nam bo tudi v resnicici, ako jo s primernim trudom pazljivo prečitamo in si odkrito-reno povemo, česar si naši predniki niso mogli. Kogar bi pa naprednjaška barva te knjige moliči, naj pomisl, da je to knjigo pisal mož z najboljšo voljo, da bi se nam godilo bolj nego se nam godi v oblasti tiste politike.

I. Grahov.

FRANCE BEVK: ŽELEZNA KAČA.

V prvi letoski številki »Ljubljanskega Zvona« je napisal Andrej Budal kritiko o tem novem Bevkovem romanu, ki je izšel v Gorici lanskega leta. Izdal je založila ga je književna zadruga »Goriška Matica«, a natisnila »Tipografia Consorziale« v Trstu. Ovitek je izdelal Julč Božič. Obsegata 287 strani.

Kritik se naravnost laskovo izraža o tem romanu in pravi med drugim:

»Nov Bevkov roman. Zares nov, čeprav bi se človeku zdelo, da bo pisatelju po daljši vrsti povedi in romanov z Goriškega, težko čarati pred občinstvo, kdo ve kakšne novosti, ne da bi se docela prerodil, se potopil v čisto drugačne vrtince življenja in splaval iz njih z doslej še neobdelanim umetniškim plamenom. V tej knjigi njegova umetnost ne raste navzgor, v smislu čisto novih razkritij, razmahuje se v širjavo in globino, družec znanje prvine njegove umetnosti v prepričevalen, ubran kolektiv Baške doline ob obratu stoletja, ko se je skozi njo zvijugala nova železna kača. — Po svojih osebah je delo zgrajeno nekako v piramidi. V piramidinem vrhu — v zemljo uprti, večno skrbeči, železne kače in njenih dvomnih darov otepajoči se Ivančiški. Piramidni domovi in stranice — trije sinovi, mati, žena in hči. Podnožje in podlaga piramide — domača gruda. Ob tej piramidi pa stoji kot predstovalna zmes med njo in kačo vsa gomazeča gmota domačinov in tujcev. Zapletanje usod je nepridiljeno in organsko, često vzorno. Stranski dogodki niso zanemarjeni, a tudi ne razvlečeni. Gorska pokrajina pod Porezenom in Črno Prstjo je otpljivo živa. Slog prepaja narodna jedrovitost in izrazna slikovitost kratkih, a točnih rekel in primer, ki so ponekod kar klasične. — »Železna kača« utruje pisatelju ime dobrega romanopisca.«

Povodom pisanja o jugozapadnoj Istri

NEKE OPASKE NA ČLANAK G. DRA ŠIME ŽUŽICA.

U poslednje vrijeme javio se u zagrebačkom »Obzoru« dva tri puta g. dr. Šime Žužič pisuc o Istri, naročito o njenom zapadnem kraju. Njegovo pisanje ima poslužiti kao informacija za ovdašnju javnost. Načelno se to može samo pohvaliti, ker kolikogod se o Istri pisalo, još uvijek ona nije ovdje dovoljno poznata. No nešto bismo ipak na pisanje g. dra Žužiča hteli primjetiti. Več u prvim člancima bilo je rečenica, koje ne bismo mogli odobriti. — Ipak nehimo se na to posebno osvrnuli da nije u tri broja »Obzor« (24, 25 i 26 prošlog mjeseca) izašao njegov članak: »Hrvatska jugozapadna Istra ili tzv. Vlašija«. G. dr. Š. Žužič i sam sin zapadne Istre napisao je spomenuti članak u najbolj namjeri, no ima tu mesta, iz kajih se mogu izvesti zaključci, kakove sigurno ni sam pisac ne bi želio.

Več sam naziv za čitavu jugozapadnu Istru. Vlašija — čini se proizvoljan. Barač na okoli Pule, koju g. dr. Š. Žužič također več po samom naslovu ubraja u »Vlašiju«, ne može se to ime protegnuti. Tako ne naziva se ni tamošnji narod. Moguće da to ime vrijedi u zapadnji Istri, vjerojatno kao lokalna oznaka. Jednako i drugi lokalni nazivi koje g. dr. Š. Žužič ističe: (Čiči Boduli, Šavrini i Bezjaci) imaju uže i specijalnije značenje od onoga koje im se u članku pridaje. Dobiva se dojam kao da je g. dr. Žužič u tome pošao putem talijanskih pisaca, kada veli, da se pod svakim tim imenom razumije poseban tip Istranina. I u imenu Vlah čini se da se poveo za Talijanima, koji najveći dio hrvatskih doseljenika iz 15. i 16. stoljeća nazivaju »Morlacchi«. Ime Morlach nje talijanskim piscima odveč jejasno. Jednom su im Morlaci neka posebna narodnost u Istri, a drugi put su im isto što i Hrvati. Mletački providur za Istru Tienolo u izveštaju svojoi vlasti o uskočkom ratu veči, da su republike učinili mnogo usluga domaći ljudi »quelli di nazione croata«, našto

iliane sa Krete, koji su tamo do pada otočka u turske ruke imali svoju koloniju, do seljavala ih je iz Nauplike, Treviza, okoline Trevisa i drugih talijanskih gradova. Hrvate je Venecija doseljivala iz krajeva ugroženih od Turaka. Seoha je bilo u raznih godinama, u roku od dva stolječja, iz raznih krajeva iz čitavog onog dugog pojasa, na kome se naš narod odvraća Turcima. Zato Talijani nazivaju te nove doseljenike raznim imenima: Morlaci, Arbanasi, Crnogorci, kdo da se radi o posebnim narodima, a zapravo je to više nego drugo geografska oznaka. U stvari je to naš jedan štokavski element s razlikama u jeziku več prema tome, iz koljega je kraja netko došao. Ako se nakon toga ne može poreći da je u gradovima zadržan kontinuitet u pogledu narodnosti, ne može se ni za zapadnu Istru tvrditi da je ona tek ovim seobama zadobila hrvatski karakter, a prijašnja hrvatska sela da su bili tako teži.

Nezgodno se čini, kada g. dr. Š. Žužič kaže za stanovnike zapadne Istre: »To je jedan naš rasni hrvatski toliko ekskluzivan tip, da se smatra za sramotu i poniženje, ako bi si Vlah dočeo u kuću za Ženu-Bezjicu« t. j. pripadnici Bezjaka ili Šavrinka, pogotovo pak Talijanku t. j. građanku, ili kad bi se Vlahinja udala za Bezjaka ili Šavrinal!« U Istri, osobito prije rata, bilo je ne samo krajeva, nego i selo koja su se držala nečim višim od drugih pa zato uistinu nije bio ponos ako se nekdo ženio iz sela, kajega su ljudi biliスマtrani inferiorijim. To je sasvim obična, drugde pojava, i ne mislimo da se u tome sastoji neka rasna ekskluzivnost. Ako retko polaže važnost na rasni momenat i ako se hoće za »Vlah« reći da predstavlja rasni hrvatski tip, može se možda sa još više razloga tvrditi to isto za »Bezjaku«, jer su oni kao čakavci autoktoniji od kasnijih doseljenika štokavaca.

G. dr. Žužič nikako ne čini kompliment tom »rasnom hrvatskom toliko ekskluzivnom tipu« kada kaže da »i danas izveda Talijani Vlache ostavljaju više na mire, nego druge krajeve Istre zbori nihovih borbenosti tim prije, jer Vlah znade biti

lojalni podanik prema uvidljivom postupku s njim.« Zar g. dr. Žužič uistinu dopušta mogućnost nekog lojalnog i uvidljivog postupka fašističke Italije prema našem narodu? Lijep izgleda taj uzajaman odnos, u kome se upravo viteški na lojalnost uverjač lojalnošču. Mi medutim znamo, da fašizam prema našem narodu poznava samo jednu mjeru i da nitko, osim fašista, ne uživa u Italiji neku posebnu kavalirsku naklonost. U zapadnoj Istri protiv fašizma je otpor kao i drugdje. Lanjske godine baš su se onde žene bunile protiv vlasti — vjerojatno ne zato što bi zapadna Istra bila ostavljena više na miru i što bi postupanje tamo bilo lojalno.

O drugom što g. dr. Š. Žužič priča o zapadnoj Istri, bilo bi dojsta zanimljivo da se to poveči i s jezične i folklorne strane. Samo, ako g. dr. Žužič, prati dogadjaje u Istri poslednjih godina, ne razumijemo kada več pri koncu članka kaže: »Kao laik dakle u tim pitanjima napisao sam ovo sa željom da se zbilja nadje filolog i dobrav slavista medju Hrvatima, koji bi se njezino posvetiti proučavanju Vlaha i njegova života, te dujem istraživanju na tih mjestima, makar s dozvolom talijanske vlade. Uverjen sam da bi našao zahvalno polje rada u svojoj struci — i to dok eventualno ne bude prekasno. I mi smo uvjereni da bi takav naučenjak našao »zahvalno polje rada«, ali smo osim toga i uvjereni, da bi on, ako več ne bi našao mjesto za željestršnjim rešenkama, bio naskoro unučen preko granice kao opasan i svakako nepoželjan »propagandista slavac«. Sjećamo se, kako je pred par godina prof. Malecki morao se upravo skrivati pred talijanskim vlastima, kada je proučavao istarske dijalekte, — on kao Poljak, a što bi tek bilo da podje netko odavde u Istru i da se prošče po našim selima. Proučavanjem zapadne Istre možda bi se otkrile neke naročite zanimljivosti, ukazao bi se patriarhalan način života kako g. dr. Žužič, ali više od te liene slike, i u prvom redu, nas zanima danas borba koja se u Istri vodi za opstanak.

IZDANJA DRUŠTVA SV. MOHORA

JEDINE LJETOŠNJE HRVATSKE KNJIGE ZI ISTRU.

Društvo Sv. Mohora za Istru izdalo je za svoje preplatnike četiri knjige stampane u Gorici (Katolička tiskara): Danicu, koledar za 1933 godinu, životopis Don Bosca, knjigu za mlađice i djevojke »Oj mladost oj dragost« i prijevod pripovijesti »Sirote« slovenskog pripovijedača Narda Velikonje.

Dvije knjige od ovih, Don Bosco, apostol mlađeži (prevedeno i priredjeno po knjizi »Apostolo della gioventù« od Augusta Piccioni) i »Oj mladost oj dragost«, knjiga za mlađice i djevojke, sašrao i priredio I. P. nose »nilili obestate i »imprimatura tršćanskog biskupa. U prvoj knjizi iznosi se životopis i rad Don Bosca i dogadjaji koji su u vezi sa životom ovog talijanskog blaženika, svojevremeno odgojitelja mlađeži i utemeljitelja salezijanskog reda. Druga knjiga »Oj mladost, oj dragost« namijenjena je mlađicima i djevojkama, te ih upućuje u razna pitanja davajući savjete (njima kao i roditeljima) u pogledu odgoja, odnosa do vjere i Boga, mlađištva i djevojaštva i t. d. na popularan i idealistički način.

Pripovijest Narte Velikonje »Sirote« preveo je sa slovenskog B. M. U njoj je opisan trnovit put četvero malodobnika, kojima su umrli roditelji, a oni ostali na brizi općini, odnosno načelniku. Po razvoju radnje očekivali bi ipak malo drukčje završetak, a ne smrt u požaru najstarijem i najmladnjem djetetu između ove cetrovica sirota upravo u času kad je izgledalo da su se oni zaslugom i radom najstarijeg brata (koji je svršio 2 razreda gimnazije) i neke vrsti preobraćenjem načelnika i njegove žene (preobraćenje, pogotovo načelnikovice dosta manjkavno motivirano!) uspeli uputiti na put boljeg i sretnijeg života.

Izbor ove pripovijesti nije osobito sretno ispašao.

Koledar »Danice« ispunjen je raznolikim sadržajem. Donosi nekoliko članaka iz života i svijeta, beletristike i pouke. Spominjemo članak Franje Pakacija: Kako se danska omladina spremila za svoj rad i Mudre riječi i narodne poslovice na istarskim otocima. Prvi članak je stručno-gospodarske naravi, iz napredne Danske drugi je zanimljiv kao maleni prinos istarskoj pučkoj misaonosti. Zabilježilo ga je I. R. Ima i nekoliko pjesama, među njima je jedna Kataliniceva dobra pjesma iz 1916 godine (Starci i gavrani). Od silika u »Danici« ističemo slike »Do trećeg i četvrtog koljena«, Trevižanske crkvene pjevačice na izletu, sliku Mons. Stj. Kropeka umirovljenog dekanu — povodom 50-godišnjice misništva. Objedovanje su i slike »Saturnie«, Arnalda Mussolini i t. d. i druge kao ilustracija uz različite članke.

Jedna stvar upada u oči čim se pogledaju samo korice ovih knjiga. To je — ne varamo li se — prvi slučaj da se na knjigama našega jezika čita da su one štampane u — Gorizii. To novo karakteristično izmenjenje svijetu, može se tumačiti općenitim pravilom da se imena mesta moraju pisati onako kako ih naziva službena vlast. Zar ne da vas ne čudi i vi koji poznate prilike i ostali koji ih moguće niste od prije znali, zašto vlasti u Julijskoj Kraljini malo vode računa o tome kako će na hrvatskoj knjizi u — Italiji, zvučiti mjesto Gorica: Gorizia! Kada budete s time na čistu, zar će Vas dalje začuditi, ako u »Danici« nađete, promatrajući na str. 112. interesantnu sliku »Do trećeg i četvrtog koljena...« da je onih 5 ženskih osoba koje su jedna drugoj majka odnosno kći danas živuća obitelj Sepić iz Liburnije, iz mesta — Rucavazzo.

Dakako da je to pisanje: Gorizia, Rucavazzo i t. d. diktirano razlozima koji stope izvan domaćaja redakcije »Danice«.

Cinjenicu da su ove knjige izašle u Gorici i da su to jedine ljetošnje hrvatske knjige namijenjene čitateljima u Istri treba podvući i imati u prvom redu na umu. Bilo bi mnogo ugodnije kad bi se moglo uz to govoriti i o boljoj kvaliteti Mohorjevih knjiga, takvih knjiga koje bi više i svestrane udovljavale interesu i potrebama našega naroda u Istri. Upravo fakat da su ove jedine hrvatske knjige mogao je rukovoditi izdavače da svoj izbor ne ograniči na jedno usko omeđeno područje duhovnog interesa. Nema sumnje da bi onda ovogodišnja izdanja Društva Sv. Mohora značila više i za Hrvate u Istri i za Istrane izvan nje nego li je to sada slučaj. — Ali i ovako, uvezvi u obzir skučene prilike i ostale minimalne mogućnosti, naš narod u Istri ima ipak — kakvu, takvu — svoju knjigu.

(a. r.)

PRIPONIEST »MED SRCI IN ZEMLJO« OD SLAVKA SLAVECA ZAPLJENJENA!

Gorica, februara 1933. — Medju knjigama, koje je za godinu 1933 izdala »Goriška Matica«, bila je i pripovijest »Med srci in zemljo«, koju je napisao Slavko Slavec, koji je i prošlih godina napisao za Maticu više dijela. Ta je knjiga bila zapljenjena od goričke kvesture. Kvestur je izjavila zašto je knjiga zapljenjena, jer nije izdan nikakav dekret. Knjiga je zapljenjena s ciljem da se škodi nakladnom društву i da se kod preplatnika stvari neraspolaženje za daljnje preplaćivanje. To je jedna od tolikih fašističkih metoda za uništenje onoga, što naš narod loš u Julijskoj Krajini ima.

PREDAVANJE O IVANU TRINKU ZAMEJSKOM U LJUBLJANSKOM RADIU.

U jednom od prošlih brojeva »Istre« donijeli smo članak u povodu sedamdesetgodišnjice Ivana Trinka Zamejskog, poznatog kulturnog i nacionalnog radnika iz Beneške Slovenije. U srijedu dne 15. o. mj. predavao je u ljubljanskom radiju o Trinku dr. Joža Lavrenčič, naš zemljak i poznati slovenski književnik.

—:-

»NADA ISTRE« U ERDEVIKU.

Mjesni odbor Jadranske Straže u Erdeviku, kome je na čelu naš zemljak g. Ante Modrušan nast. grad. škole, priredio je svoje zabavno veče na Strossmayerov dan i tom je prilikom bio davan pozorišni komad od prof. Šalka »Nada Istre«. Komad, koji obiluje dramskim momentima u svojim vjernim slikama naših boli i patnji, kao i alegorijama o narodnom i državnom jedinstvu postigao je veliki uspjeh, a naročito je bilo dirljivo, kada je brat iz Šumadije razvio jugoslovensku trobojku. U komadu se osobito istakao Steftica Rumenčić, dijak grad. škole, Ljubica Babić učenica iste škole, kao i g. Milana Dobrovolski, u ulozi istarske maške.

Zabavu su uveličali pjevači Sok. sekcie i podmladak straže sa gradjanske škole pjesmama »Istarska himna«, »Hajdovi vodiči čica kolo«, »Jugoslovenski sokoli« i »Pojmo pjesmu jedinstvu i složi«.

»Nada Istre« bi trebalo davati u svakom našem selu velike i slobodne otadžbine. Njima se postizava i jači i bolji uspjeh nego predavanjem! Pretdsjednik Jadranske straže objasnio je prisutnima cili i svrhu Jadranske straže i naglasio razna udruženja u fašističkoj Italiji, kojima je svrha da šire propagandu za naš slobodni Jadran, a malo im je otečit krajeva. Vrlo su lijepo uspjele deklamacije »Jadranski stražari«, »Učka« i »Zemlja sunca«. Na ovaj bi način trebalo bezuvjetno širiti osjećaj i smisao za porobljenu Istru!

Štiri leta je sanjarila na učiteljištu v Florenci od njih. Predstavljala si je vse prav tako, kakor je čitala u prelepi knjigi Cuore — Srce. Stopil bo deček k njej i jo gledal tiho, ona pa bo rekla: »Ali ti je morda mamica bolna, da ti je oko, kot bi bila žalost u njem?« Naslonil bo kodrasto glavico na njene prsi in se razjokal. Pogledala ga bo po kodrih, vzela njegovo roko v svojo in oba bosta šla na materin dom. — Videla bo deklico, vso veselo in razposajeno: »Rož mi prinesi jutri, srček; v veselje mi bodo.« Deklica ji bo polna radosti izpolnila željo.

Drugi dan je prišla v razred. Štirideset preplašenih pogledov se je uprlj vanjo. Začela je nežno in preprosto. Ko so otroci slišali čudno tujo govorico, so se pričeli smejati najprej prikrito in tiho; ko so viđeli, da jih ne opomni, je njihov smeh postal glasan in se je čudno visoko odbijal od šip. Polna presenečenja jih je gledala kot z očitanjem, otroci pa so se smejali čimdalje glasneje. Nekaterim se je zasmilila. Hoteli so prikriti smeh, ki pa je zadrežan planil potem še bolj glasno k njej. Otroške duše so same po sebi neizprnosno pokazale, kake govorice se jim hoće. Zhežala je na hodnik in se razjokala, pritisnula glavo ob mrzlo steklo velikega okna.

* * *

Plašno in nezaupno se mi je predstavila, ko sem jo pozdravil. Ubil sem mržnjo, ki se mi je tudi proti njej, ki je bila sestra tistih, ki so pustošili zemljo, porodila v duši, in šel popoldne z njo čez polje. Še

ISTARSKA ZABAVA U „KOLU“

VEĆE DOMAČE ZABAVE I VEDROG RASPOLOŽENJA U KRUGU PRIJATELJA I ZNANACA.

U velikoj i maloj dvorani »Kola« održana je prošle subote 11. II. zabava društva »Istre« pod nazivom »Istarsko zabavno veče«. Kao i dosadašnje priredbe u zadnjih par godina, tako je i ova zabava potpuno uspjeła. Na njoj je pružena prilika zagrebačkim Istranima da se — mnogi od njih makar samo i jednom u godini — nadju medjušobno na okupu u nešto vrednijem raspolaženju, u krugu brojnih prijatelja i znanaca.

Posjet zabave bio je neobično velik, a taj niti ne začudjuje obzirom na veliki broj zagrebačkih Istrana. Osim toga i niža ulaznina, nego inače, omogućila je mnogima da su se lakše oduljili da dodiju u Kolo, kamo su inače naučeni dolaziti na sastanke i skupštine društva »Istre«.

Dvorane »Kola« bile su te večeri posebno dekorirane, jednostavno, ali opet tako da se i po tome vidjelo kako su priredjivači pazili na vanjski dojam. Prostor je bio ubrzo zaposnut. Brojni stolovi, na kojima su se isticala imena pojedinih istarskih i goričkih poznatijih mjesta bili su smješteni u obje dvorane. Ukrasno je preostalo za one koji su kasnije došli ni malo slobodnog mesta — sve je već oko 10 sati bilo okupirano i ispunjeno.

Na zabavi bilo je ljudi iz svih naših redova (i manji broj djece, na koju su njihovi stariji ipak mogli bolje pripaziti i držati ih uz sebe i ranije odvesti kući!) spremišćano, tako da je po tome zabava pružala vrlo šaroliku sliku. Gostiju, Neistrana bio je relativno neznatan broj; ton zabavi davali su naši ljudi, dvoranom je vladalo neusiljeno, vedro raspolaženje moguće i sa manje etike i bontona nego na drugim gradjanskim zabavama, ali sa više prirodnosti i suverene slobode na koju imaju svaki čovjek pravo kad se zabavlja.

Nije samo po tome da zabava bila istarska, domaća. I nekoliko ženskih narodnih nošnja iz južne Istre i okoline Trsta govorilo je da je to istarsko zabavno veče. Pjesma, većinom pučka, slovenska i istarska dolazila je tokom cijele zabave do izražaja, a nešto kasnije i poznati istarski ples balon zaplesalo je nekoliko parova (dakako da to nisu bili mladji plesni parovi). Mladji su pratili »balon« velikom znatljivošću.

Prije početka plesa, izveden je kraci program. Izvedene su nekoje pjevačke solo točke, a dvije točke ispunio je mandolinistički zbor Omladinske sekcije društva »Istra«. Ovaj nastup bio je osiguran i mandolinisti su dobili iskreno i otvoreno priznanje za svoje sviranje. Osobito je uspjeala izvedba arilje iz »Zrinjskog«. Nastojanje mandolinista i njihov napredak svakako je za poohvaliti.

Za vrijeme plesa — do pet sati ujutro — mlađi su našli obilno računa u zabavi. Plesalo se neumorno. Stariji su također imali prilike da se naplesu — jer je jazzband češće svirao valcer. Kasnije je publiku pazabavio šaljivom kozerijom o »Karadjordju i Morosinu« ispričanom u istarskom dijalektu srednjoškolac Ivan Erman, kojega naša publiku pozna kao starog Jakova Gravnara sa predstave u Małom kazalištu.

Priredjivačkom odboru mora se upisati u dobro da je publiku bila zadovoljna i u pogledu buffeta — obzirom na cijene. Buffet je po nekim svojim specijalitetima (balkal na ulju!) nosio takodjer istarsku marku. Tombola, bogata i raznovrsna doprinijela je takodjer uspjehu.

U svemu, ovo Istarsko zabavno veče bilo je puno života i vedrog istarskog raspolaženja. I porek krize što nas sve skupa bježe i drugih neprilika što nas prate — ali usprkos svega toga nikone od nas nije na odmet, da barem na nekoliko sati sve to skupa zaboravi i osjeti nekakvo veselje.

tisti dan je govorila vsa dolina: »Z njo je šel čez polje.« Z neprkriti mržnjo so govorili, s tisto mržnjo, do katere imajo pravico ljudje, ki ne vedo, da je je kriv najveć strašni mednarodni bog moloh.

Anica pa je vse tisto popoldne jokala. Za lepoto mlađih sanj so jo prevarili. Poslali so jo čuvat ukradeno zemljo, poslali so jo, da poučuje deco v laži do samoga sebe. Z njenom lepotom so hoteli opisani mlađa srca. Vse to je spoznala, ko je beli smeh otrok udaril v stene učilnice.

* * *

V naši vasi je bival financiar Franceschini, doma iz Trsta. Njemu so se odkrivali nekateri prijazno, kajti škodil je lahko, komurkoli je hotel. Temu podlemu človeku so se zarisali v obraz večeri, ki jih je preživil nekaj po skrivenih krajih starega mesta. Sel je kot strah čez polje in jo srečal. Ustavil se je, oči so mu zarezgetale, zadovoljno se je režal, ko je gledal za njo. Vrtel se je tri dni krog nje. Trpela ga je, ker ga je moralna trpeti. Ko pa jo je nasilno objel, za le udarila v lice s krvjo podpluto, in si s tem zapisala obošdobo. Satansko spáčeno je bulil obraz financaria vanjo.

* * *

Štirinajst dñi nato je bila premeščena v goraste kraje visoke Čičarlige. Naregrel sem konja. Molče je sedla na voz in brez besede sva se odpeljala proti oddaljenemu kolodvoru. Ljudje so gledali. Nihče jih ne bi zamahnil v slovo pred tedni, sedaj so se dvignile roke nemo v pozdrav.

NAŠI U ZEMUNU

SKUPSTINA »UDRUŽENJA JUGOSLAVENI IZ ISTRE, TRSTA, GORICE I ZADRA« U ZEMUNU.

Zemun, 13 februara. Udrženje Jugoslavena iz Istre, Trsta, Gorice i Zadra u Zemunu održalo je 5. ov. mj. svoju prvu redovitu glavnu skupštinu u svojim prostorijama u Zmaj Jovinu ulici u restauraciji Sedam Graničara.

U 15.30 g. pretsjednik otvara skupštinu pozdravljajući prisutne i zahvaljujući se svima na kolaboraciji, a napose se zahvaljuje svim onim licima, korporacijama, udruženjima i vlastima, koje su bilo čime izašle u susret ovom novom udruženju. Zatim ukratko prikazuje historijat ovog mladog društva ističući kako se je moralno likvidirati sa prijašnjim društvom »Jugoslavenska Matica Istra, Trst, Gorica, Podružnica Zemun«, i osnovati novo. Potsjeća na sve one poteškoće na koje se je nallazilo i sa zadovoljstvom konstatuje, da je sve sviđano i da danas Udrženje Jugoslavena iz Istre, Trsta, Gorice i Zadra u Zemunu postoji i da je zaplovilo svom cilju. U čvrstom uvjerenju, da će sretno prisjeti u odredjenu luku potjeća prisutne na naše mučenike Gorjana, Bidovca, Marušića, Milosa i Valenčića, kojima Slava! Istodobno potjeća na naša opustjela ognjišta, na kojima dogorjeva luč slobode...

Prelazi se na drugu tačku dnevnog reda. Tajnik izvještava, da je rad bio ograničen i sveden na minimum jer do nedavno društvo stvarno nije niti postojalo, ali se je relativno ipak vrlo mnogo učinilo. Organizacija je provedena upravo uzorno, jer ne samo, da je nabavljeno sav pišći pribor, već imamo i svoje prostorije u kojima svaki ne-djelje i svakog svetka dežuriraju članovi s ciljem, da se po mogućnosti čim češće sastajemo i da prema tome čim češće prenesemo svoje misli tamo daleko na onu našu grudu...

Blagajnik pak prikazuje naše stanje u ciframa, koje ipak zadovoljavaju, pa moli glavnu skupštinu, da izvoli primiti na znanje ovaj izvještaj.

Knjižničar na sveopće iznenadjenje izvještava, da sabiranje knjiga teće vrlo povoljno i da ima izgleda u još povoljnij rezultat.

Po saslušanju izvještaja nadzornog odbora daje se razrješica staroj upravi i

EVIDENCIJA O RADU NAŠIH ORGANIZACIJA

SAVEZ JUGOSLOVENSKIH EMIGRANTSKEH ORGANIZACIJA IZ JULIJSKE KRAJINE SVIM DRUSTVIMA UČLANJENIM U SAVEZU.

Beograd, 14 februara.
Direktorij Saveza na svojoj je sjednici od 18 decembra usvojio predlog društva »Istre« iz Novoga Sada da bi svaka pojedina emigrantska organizacija slala Savezu svaka tri mjeseca izvještaj o svome radu.

Koristi, koje će od takvog tromjesečnog izvještavanja imati pojedine emigrantske organizacije te cijelokupna emigrantska organizacija zajedno sa Savezom jasne su. U prvom redu imat će svaka pojedina emigrantska društvena uprava uveliko olakšan rad kod sastava svojih godišnjih izvještaja za glavnu skupštinu, Savez i javnu štampu. Pa i pregleđ rada za pojedino ljetno doba, opadanje ili veća radinost društva će jasno proistići iz ovakih tromjesečnih izvještaja.

Formular za zastavljanje tromjesečnih izvještaja sličan je onome kojeg se već poslužuje mladinska sekacija »Soće« u Celju. Za popunjavanje formulara nije potreban neki naročiti napor i ne mnogo vremena, tako da će tajnik pojedinog emigrantskog društva lako i brzo popuniti formular i dostaviti Savezu. Prepis neka se čuva

u spisima društva radi društvene evidencije.

Skrećemo pažnju pojedinim društvima na važnost rubrike: Perspektive za rad u idućem tromjesečju. Svako pojedino društvo neka u prvom redu označi u ovoj rubrici, pored unutarnjeg društvenog rada, i javne priredbe (veće ekskurzije, manifestacije, predstave itd.) koje namjerava u idućem tromjesečju provesti. Dogadjalo se i još se dogadja da pojedina emigrantska društva istovremeno i u istom mjestu ili u blizini priredjuju javne predstave te zbog toga nastaju sporovi iz razloga što ne uspjevaju zbog istovremenih sličnih emigrantskih priredbi. Na osnovu dostavljenih tromjesečnih izvještaja moći će Savez upozoriti na eventualnu koliziju tako da se izbjegne istovremenost priredbi i sporova među društvima.

Pozivaju se radi toga sva emigrantska društva da do kraja mjeseca februara predlože Savezu putem poslanih im formulara izvještaj za tromjeseče oktobar-decembar 1932 te do kraja mjeseca marta izvještaj o tromjesečju januar-mart 1933.

SKUPŠTINE

SKUPŠTINA ZADRUGE »ISTARSKI DOM« U ZAGREBU.

G. Fran Buić izabran je za pretsjednika.

Kako je poznato naši istarski izbjeglice, koji su silom prilika i uslijed fašističkog terora morali da prebjegnu u Jugoslaviju,

živu u teškim prilikama, a naročito u pogledu nastambe. Zbog toga su oni još godine 1926 osnovali svoju zadružnu »Istarski Dom« s ograničenim jamstvom. Ta zadružna broji danas oko 100 članova, te ima kapital od okruglo 200.000 dinara, a nabavila je u Cernomercu uz vrlo povoljne uvjete zemljište, na kojem će se graditi male zadružne kućice. U nedjelju, 12. o. m., poslije podne zadružna je održala svoju glavnu godišnju skupštinu kojoj je pretsjedao g. Josip Zgrabić, a zapisnik vodio g. Miho Mihaljević. Nakon što je pretsjedatelj pozdrovio prisutne i u kratko ocrtao zadatak zadružne, predao je riječ g. Nikoli Culjatu, koji je podnio poslovni izvještaj za prošlo poslovno razdoblje te predložio bilansu zadružnog poslovanja. Ova je primljena jednoglasno nakon toga, što je pročelnik nadzornog odbora dr. Ante Kajapić izvjestio da je poslovanje bilo u redu i u saglasnosti s pravilima. Razvila se diskusija, pa je budućoj upravi dano u dužnost, da provede parcelaciju nabavljenog zemljišta, i uopće da predie na izgradnju zadružnih zgrada. Za vrijeme odmora od 15. minuta saставljen je kandidacioni odbor, koji je nakon kraćeg vijećanja predložio da se izabere ovaj upravni odbor: Fran Buić, Ivan Stari, Miho Mihaljević, Jakov Tumpić, Mate Milić, Mate Ljubičić, Dragutin Godina, Zlatko Černjul i Jakov Privrat. U nadzoru

nom su odboru: Dr. Ivo Ražem, Ante Marčić, prof. Ivo Marčelja, prof. dr. Ante Kajapić i Josip Zgrabić. Ova je listina jednoglasno prihvadena. Nakon toga prešlo se na eventualiju, pa su tom prilikom bili podneseni razni predlozi.

Na prvoj sjednici upravnog odbora sa konstituisao, pa le Fran Buić izabran za pretsjednika, Ivan Stari za potpretsjednika, a Mate Milić za blagajnika i poslovodju.

OBĆI ZBOR DRUŠTVA »SOČA« PODRUŽNICE JESENICE.

Društvo »Soča« Jesenice sporoča svojim članovim in prijateljem da se vrši II. redni občni zbor v soboto dne 18. t. m. ob 20. uri ne pa v nedeljo kot je bilo pomočno objavljeno.

OBĆI ZBOR SOČE V NOVEM MESTU

Dne 26 II 1933 b 14 h se bo vršil pri g. Kavčiču (Koklič) zbor emigrantskega društva »Soča« podružnice v Novem mestu.

Dnevni red: 1. čitanje zapisnika zadnjega občnega zabora; 2. poročilo funkcionarjev: a) tajnika; b) blagajnika; c) predsednika. 3. Predavanje (g. ravnatelj Marvić): »Strossmayer: — Jugoslovan nekdanj in sedaj 4 volitve novega odbora. 5. slučajnosti. Vljudno so vabjeni si emigranti.

— Odbor.

SKUPŠTINA DRUŠTVA »ISTRÀ—TRST—GORICA« U SUBOTICI.

Dne 5 o. m. održana je u Subotici II. redovita glavna skupština društva »Istra—Trst—Gorica« koja je, nakon pročitanih referata birala ponovno staru upravu s malim promjenama:

Vijesti iz Julijske Krajine

FAŠISTIČKA »OBNOVA«.

1904-13 : 1922-32.

Trst, februarja 1933.

Ko je Mussolini govoril 18. oktobra pr. L. v Rimu zbranim oblastnikom je trdil, da je bil napredok v desetletju fašizma ogromen.

Vsekator bi bilo dobro, da si malo ogledamo velikanski uspeh tega desetletja, primerjajo ga z onim iz nefašističnega desetletja s pred vojno (1904-13):

Odstotek porasta (+) ali padca (-) v desetletju

	1904-13	1922-32
Zunanja trgovina	+ 86%	- 12%
producija jekla	+ 477%	+ 46%
izvoz izdelanih produktov	+ 194%	+ 34%
izvoz bombaž. tkanin	+ 118%	+ 36%
pomorski promet	+ 89%	+ 36%
železniški promet	+ 54%	+ 23%
rezerva zlata	+ 95%	- 40%

Velikanski so fašistični -uspehi-. (Mos)

POVISANI DAVKI.

Gorica, februarja 1933. V nekaterih občinah na Goriškem so letos znova izdatno povišali davke. Tako so bile povišane takše na koline. Lani so kmetite plaćevali po 35 lir za vsakih 100 kg letos je bila taksa povišana na 75 lir. V Vrtojbi, St. Petru in Podgori pri Gorici so povišali občinske doklade na živino, tako je bil povišan davek na krave za 15. na voje za 10, na konje pa za 20 lir.

TRZAVICE U ISTARSКОM FAŠIZMU.

Pula, februarja 1933. — Medju onima, koji se bune protiv vodja fašizma u Istri, kako smo u posljednjem dopisu naveli, lazi se i Antonio Zucca, koji je već ranije bio suspendiran u stranci. On je na čelu jedne grupe bundžija i bio je javno u Štampi pred nekoliko dana opomenut zbog te svoje akcije. Sad javlja puljski »Corriere Istriano«, da je Zucca bio na predlog istarske federacije fašističkih kombatanata smijenjen s položaja predsjednika udruženja željezara, koje je član »Federazione fascista autonoma delle comunità artigiane«.

POJAČANA PROPAGANDA ZA DALMACIJU.

Pula, februarja 1933. — U posljednje vrijeme u Italiji je pojačana irredentistička propaganda za Dalmaciju. Stalno su na dnevnom redu neke manifestacije za Dalmaciju, predavanja, štampanje se brošure itd. Dne 11. o. m. održao je u Puli predavanje o »talijanskoj Dalmaciji prof. Emanuele Fabrovich pod naslovom »Dalmazia nostra«.

SMUČANJE SE JE RAZPASLO...

Postojna, februarja 1933. V okolico Crnega vrha in Postojne prihaja vsako nedeljo mnogo smučarjev iz Gorice in Trsta, ki se pridno vadijo na dlicah in priejava pot običajno vsako leto tudi letos tekme.

V okolico Senežnika in Mašuna pa prihajo Rečani, ki se za nedeljske izlete poslužujejo posebnih autobusov ki vozijo iz Reke do Mašuna in nazaj. Ti izleti so precej dobro organizirani, a odziva n' tako velikega kakor pretečena leta. (Mos).

DEVETSTOTRINAESTA NA STAVNJI.

Trst, februarja 1933. — Ovih dana obavljena je u Italiji stavnja godine 1913. Piccolo se tim povodom raznježio, pa piše, da je to posljednja godina, koja daje veliki broj vojnih obvezanika. Sad će slijediti ratna godišta, a poslije tih poratna, kad se djece radjalo malo. Piccolo birači pozdravljaju nove vojnike iz Julijske Krajine i kaže, da je to prvo godište onih koji su sasvim odgojeni u fašističkoj talijanskoj školi, koji nisu bili nikada obavezani da uče ismješani jezik »Serbidiola« (?). Kad je izvršen Pohod na Rim ovi novi vojnici bili su navršili tek desetu godinu i može se za njih reći, da pripadaju sasvim fašističkoj eri...

RДЕЦI PETELIN.

Štanjel pri Ajdovščini, februarja 1933. Pretečeni mesec je požar do tal uperil in uničil dve gosparske poslopje v Štanjelu pri Ajdovščini in sicer pri Slugovih in pri Filipovih. Vsako gašenje je bilo zelo otežko, in treba se je bilo omjeriti skoro samo na obrambu bližnjih hiš ker je bila nevarnost, da se oogeni razširi radi silovite, ki je tiste dni razsajala. — (Rob).

ITALIJANSKI DUHOVNIKI V JUŽNEM TIROLU.

Vatikan za Južni Tirol.

»Slovenec« piše: V smislu kr. dekreta od 15. septembra 1932 bi moralno odići na Južno Tirolsko 30 italijanskih duhovnikov, da bi tam poučevali verouk v italijanskom jeziku, ker so se nemški duhovnici uprišli pouku v italijanskem jeziku. Kakor smo že poročali, je na prošnjo nemških škofov Vatikan dal nalog tridentinskemu in briksenškemu škofu, naj nikar ne dovolita jurisdikcije tem duhovnikom v svojih škofijah. S tem je Vatikan prečil, da bi italijanski duhovnici iz Italije prišli v nemške kraje in vsejali spor med domaćo duhovšćinu in ljudstvom. Nemška javnost je z velikim zadošćenjem sprejela intervencijo Vatikana in tudi mi smo ta dogodek primerno podčrtali glede na analogne težnje političnih oblastev na Primorskem. Međtem se je italijanskim oblastvom na Južnem Tirolskom posređilo najti drugi pot, da je lako prišla do svojega smotra. Vplivala so na tridentinskega nadškofa Celestina Edriccija in pregovorila, da je iz italijanskog dela svoje nadškofije poslal 11 italijanskih duhovnikov v nemške kraje, kjer zdaj poučujejo nemške otroke verouk v italijanskom jeziku.

SIROTTI SLAVI LATERANSKI SPORAZUM.

Gorica, februarja 1933. — Dne 11. o. m. navršila se četvrta godišnjica od potpisivanja Lateranskog sporazuma izmedju talijanske države i Vatikana. Značaj tog sporazuma poznat je svim našim čitateljima. Žrtva tog sporazuma bio je i naš veliki Sedej, a poslije tog sporazuma dobio je Mussolini slobodne ruke u progonu slavenskog jezika iz Crkve. Obljetnica tog sporazuma proslavljenja je u čitavoj Italiji svečano, uz učestvovanje najviših crkvenih i fašističkih vlasti. U Rimu je u proslavi učestvovao i Papa, jer je blagoslovio narod na trgu Sv. Petra. U Gorici je proslava bila veoma manifestaciona i tendenciozna. U glavnoj crkvi sakupile su se sve vlasti s prefektom na čelu, generali, sekretar fašizma Avenanti, komandant milicije itd. — Službu božju čitao je apostolski administrator goričke nadbiskupije Giovanni Sirotti, fašistički nasljednik velikog Sedeja.

NJEMACKI LIST O PROGONU SLAVENSKOG SVEČENSTVA U JULIJSKOJ KRAJINI.

Pod naslovom »Martirij materinskih jezika« donosi bečki list »Sonntags-glocke« opširan članak, u kojem s mnogo slvačanja i topline govori o progonu slavenskog svečenstva i slavenskog jezika u crkvama Julijske Krajine. Taj list iznosi nekoje karakteristične detalje, koji dokažuju, da je fašizam u svojoj akciji brutalan, bezobziran. Govori o Sedeju i njegovom žrtvi, o njegovoj neumnosti i o velikom ljubavlji, s kojom narod spominje to ime.

»VIRIBUS UNITIS« NA RIMSKOJ FAŠISTIČKOJ IZLOŽBI.

Pula, februarja 1933. O rimskoj fašističkoj izložbi »Istra« je već više puta pisala. Sad želimo spomenuti samo jedan detalj. U dvorani »D« nalaze se izloženi dokumenti, predmeti i fotografije, koji svjedoče o »velikoj talijanskoj pobedi«. Naročito mjesto zauzimaju epizode junaštva na moru. Medju ostalim ima uspomena i na potapljanie »Viribus Unitis«, kojeg su potopili u puljskoj luci Rossetti i Paolucci u noći 1. novembra 1918, došljavši se na malom »alta baricate«. Ovaj je gest na rimskoj izložbi prikazan kao veliko junaštvo, međutim mi znamo, da je taj gest sve, samo ne junački. »Viribus Unitis« bio je potopljen onda, kad već Austrije nije bilo i kad je na »Viribus« bila već komanda jugoslavenske mornarice. Tom je prilok poginulo mnogo mornara i prvi komandant jugoslavenske mornarice kapetan Janko Vuković Podkapelski. U kronikama iz onih vremena točno je prikazano i »junaštvo« Paoluccia i Rosettija. A i sam Rosetti, koji je sad u emigraciji i u vodstvu antifašizma u Francuskoj, stidi se danas tog djela, ma da je zato bio odlikovan »zlatnom medaljom«. On je pred par godinama pisao o tom dogodaju u jednom anti-fašističkom listu. Pored zapaljenja trščanskog »Balkana«, ovo je još jedna epizoda, koja ne služi na čast Italiji i koje bi se svaka civilizovana nacija stidjela i ne bi je izložila na izložbi, koja je namijenjena u prvom redu za strance.

SLAVENSKI FOLKLOR ĆIĆARIJE NA OPATIJSKOM KARNEVALU.

Opatija, februarja 1933. — Kriza, koja je zahvatila Opatiju sve je beznadnija. Kurortske odbore muku muči i uvijek nešto izmišlja, da bi Opatiju učinio što privlačnijom. Tako je pred nekoliko dana priredjena »Una notte a Muneca«. Bio je neki kostimirani pleš s originalnim nošnjama iz naše Ćićearije. Ta je priredba održana u dvorani »Principe Umberto«. Interesantno je sve to. Gladni vrag i muhe ždere! Tako se ni Opatija nije u svojoj mizeriji stidjela Ćićeških Munaca.

ODLIKOVANI KROJAČKI SALON ZA GOSPODU

A. Slavec
ZAGREB

Mesnička ulica br. 1. Telefon br